Time: - 03Hours **Marks:- 100**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 (A) Select the most appropriate answer from the option given below. **(Any Ten)** **10**

1. Brand _____ may be described as the consumer's perception of the product and the producer.
   a) Image b) Loyalty c) Brand Extension d) Name
2. _____ Research helps the marketers and producers to know their customers.
   a) Consumer b) Pricing c) Packaging d) Distribution
3. Manufacturer's initiative to conserve the environment has led to the adoption of ___ packaging.
   a) Environment b) Brown c) Green d) Disposable
4. _____ is an external factor affecting pricing.
   a) Competition b) Corporate Image c) Costs d) Organisation Structure
5. Promotion mix includes_____
   a) Publicity b) Advertising c) Sales Promotion d) All of these
6. A distinct brand image commands _____ price.
   a) Higher b) Market c) Lower d) Average
7. Sales Analysis by _____ is preferred by those companies producing and marketing a wide range of products and services.
   a) Territory b) Product c) Order size d) Customers
8. For conducting primary research in rural areas _____is more convenient and suitable
   a) Personal Interview b) Group interview c) Focus group interview d) online survey
9. Global Marketing Research helps to collect_____ data of overseas market.
   a) Demographic b) Marketing c) Cultural Differences d) All of These
10. The respondent's right to decide for themselves how much information they will share with the researcher is called the Right to _____.
    a) Privacy b) Redress c) Information d) Safety
11. NSSO means _____ Sample Survey Organization.
    a) National b) Notional, c) Natural d) Nominal

X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1

12. Prominent Marketing Research Organisation, NCAER stands for_____

a) National Code of Applied Economic Research

b) National Council of Applied Economic Research

c) National Communication of Applied Economic Research

d) National Care of Applied Economic Research

B) State whether the following statements are true or false**: (Any 10**) **10**

1. Introduction is the last stage in a product life cycle.
2. Experimentation technique is concern with collection of primary data.
3. In cost-plus pricing strategy the marketer considers only the cost aspect of the product.
4. The channel having no intermediaries is a direct marketing channel.
5. Promotion research helps to stimulate the demand for the product in the market.
6. Media research is a component of advertising research.
7. Brand research helps in selecting the right mode of transportation and warehousing facility for the distribution of goods in the market
8. Demand in rural markets depends on agricultural production.
9. Global Marketing Research studies overseas market.
10. Conducting marketing research through the sales department is a traditional form of organizing research activities.
11. To ensure unbiased analysis of data, it is better to use the services of an outside agency.
12. ORG specializes in conducting Retail Audits and Pharmaceutical Audit.

Q.2. Answer **Any Two** of the following **15**

a) What are the steps in new product development?
b) Describe the various components of the Brand.
c) Explain factors influencing the pricing decision of a firm.

Q.3. Answer **Any Two** of the following **15**

a) What is supply chain management? Explain its components.
b) Explain the pre-test and post-test methods of testing advertising effectiveness.
c) What is motivation research? Why is motivation research important to marketers?

Q.4 Answer **Any Two** of the following **15**

a) What do you mean by Sales Research? Explain different areas of sales research.
b) Describe Do's and Don'ts of Rural Marketing Research
. c) What do you mean by Global Marketing Research? Explain the need to conduct Global Marketing Research.

X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1

Q.5. Answer **Any Two** of the following **15**

a) Explain the merits and demerits of organizing marketing research activities as a part of the sales department.

b) Explain the responsibility of marketing research agencies towards clients and the research profession.

c) Write a detail note on services offered by the Hindustan Thompson Associates (HTA) and Indian Market Research Bureau (IMRB).

Q.6. Write a short note **(Any four)** **20**

a) Areas of product research
b) Advertising Research
c) Features of Indian Rural Markets
d) Types of distribution channels.
e) Elements of Promotion.
f) Merits of In-house M.R. Department

X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1

मराठी भाषांतर

वेळ:- ०३ तास **गुण:- १००**

टीप: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र. क्र. १ (अ) खालील पर्यायातून सर्वात योग्य उत्तर निवडा. (कोणतेही दहा) १०

१. उत्पादन आणि उत्पादक यांच्याबद्दलची ग्राहकांची धारणा म्हणून ____चे वर्णन केले जाऊ शकते.
अ) प्रतिमा ब) निष्ठा क) ब्रँड विस्तार ड) नाव

२. _____ संशोधन; विपणक आणि उत्पादकांना त्यांचे ग्राहक जाणून घेण्यास मदत करते.
अ) ग्राहक ब) किंमत क) पॅकेजिंग ड) वितरण

३. पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी उत्पादकांच्या पुढाकारामुळे ___ संवेष्टनाचा अवलंब सुरु झाला आहे.
अ) पर्यावरण ब) तपकिरी क) हिरवा ड) विघटनशील

४. _____ हा किमतीवर परिणाम करणारा बाह्य घटक आहे.
अ) स्पर्धा ब) प्रमंडळ प्रतिमा क) खर्च ड) संस्था संरचना

५. विक्री वृद्धी (Promotion) मिश्र मध्ये _____ असते.
अ) प्रसिद्धी ब) जाहिरात क) विक्री वृद्धी प्रयत्न ड) हे सर्व

६. एक वेगळी मुद्रा (ब्रँड) प्रतिमा _____ किंमत मिळविते
अ) उच्च ब) बाजार क) कमी ड) सरासरी

७. उत्पादने आणि सेवांच्या विस्तृत श्रेणीचे उत्पादन आणि विपणन करणाऱ्या कंपन्यांद्वारे _____ विक्री विश्लेषणास प्राधान्य दिले जाते.
अ) प्रदेश ब) उत्पादन क) ऑर्डर आकार ड) ग्राहक

८. ग्रामीण भागात प्राथमिक संशोधन करण्यासाठी _____ अधिक सोयीस्कर आणि योग्य आहे
अ) वैयक्तिक मुलाखत ब) गट मुलाखत क) केंद्रित गट मुलाखत ड) ऑनलाइन सर्वेक्षण

९. जागतिक विपणन संशोधन परदेशातील बाजारपेठेची _____ माहिती गोळा करण्यास मदत करते.
अ) लोकसंख्याशास्त्रीय ब) विपणन क) सांस्कृतिक फरक ड) हे सर्व

१०. संशोधकासोबत किती माहिती सामायिक करायची हे स्वतः ठरवण्याचा प्रतिसादकर्त्याच्या अधिकाराला _____ अधिकार म्हणतात.
अ) गोपनीयता ब) निवारण क) माहिती ड) सुरक्षा

११. NSSO म्हणजे _____ नमुना सर्वेक्षण संस्था.
अ) राष्ट्रीय ब) काल्पनिक, क)नैसर्गिक ड) नाममात्र

१२. प्रख्यात विपणन संशोधन संस्था, NCAER म्हणजे _____
अ) नॅशनल कोड ऑफ अप्लाइड इकॉनॉमिक रिसर्च
ब) नॅशनल कौन्सिल ऑफ अप्लाइड इकॉनॉमिक रिसर्च
क) नॅशनल कम्युनिकेशन ऑफ अप्लाइड इकॉनॉमिक रिसर्च
ड) नॅशनल केअर ऑफ अप्लाइड इकॉनॉमिक रिसर्च

ब) खालील विधाने सत्य किंवा असत्य आहेत हे सांगा: **(कोणतेही दहा)** १०

१. परिचय हा उत्पादनाच्या जीवन चक्रातील शेवटचा टप्पा आहे.
२. प्रयोग तंत्र हे प्राथमिक माहिती मिळविण्याशी संबंधित तंत्र आहे.
३. खर्च आधारीत किंमत धोरणात विपणनकर्ता केवळ उत्पादनाच्या खर्च घटकाचा विचार करतो.
४. कोणतेही मध्यस्थ नसलेली साखळी म्हणजे थेट विपणन साखळी होय.
५. वृद्धी (Promotion) संशोधनामुळे बाजारात उत्पादनाची मागणी वाढण्यास मदत होते.

X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1

६. माध्यम संशोधन हा जाहिरात संशोधनाचा एक घटक आहे.
७. ब्रँड संशोधन बाजारपेठेतील वस्तूंच्या वितरणासाठी योग्य वाहतूक आणि गोदाम सुविधा निवडण्यात मदत करते
८. ग्रामीण बाजारपेठेतील मागणी कृषी उत्पादनावर अवलंबून असते.
९. जागतिक विपणन संशोधन आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेचा अभ्यास करते.
१०. विक्री विभागामार्फत विपणन संशोधन आयोजित करणे हे संशोधन उपक्रमांचे आयोजन करण्याचा पारंपारिक प्रकार आहे.
११. माहिती चे निष्पक्ष विश्लेषण सुनिश्चित करण्यासाठी बाह्य एजन्सीच्या सेवा वापरणे चांगले असते.
१२. ORG किरकोळ ऑडिट आणि फार्मास्युटिकल ऑडिट आयोजित करण्यात माहिर आहे.

प्र. क्र. २ खालील पैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा **१५**

अ) नवीन उत्पादनाच्या विकासासाठी कोणते टप्पे आहेत ते सांगा.
ब) ब्रँड/मुद्रे च्या विविध घटकांचे वर्णन करा.
क) संस्थेच्या किंमत निर्णयावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र. क्र. ३ खालील पैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा **१५**

अ) पुरवठा साखळी व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याचे घटक स्पष्ट करा.
ब) जाहिरात परिणामकारकता तपासण्याच्या पूर्व चाचणी आणि उत्तरचाचणी पद्धती स्पष्ट करा.
क) प्रेरणा संशोधन म्हणजे काय? विपणकांसाठी प्रेरणा संशोधन महत्त्वाचे का आहे?

प्र. क्र. ४ खालील पैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा **१५**

अ) विक्री संशोधन म्हणजे काय? विक्री संशोधनाची विविध क्षेत्रे स्पष्ट करा.
ब) ग्रामीण विपणन संशोधनात काय करावे आणि काय करू नये याचे वर्णन करा
क) जागतिक विपणन संशोधन म्हणजे काय? जागतिक विपणन संशोधन आयोजित करण्याची गरज स्पष्ट करा

प्र. क्र. ५ खालील पैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा **१५**

अ) विक्री विभागाचा भाग म्हणून विपणन संशोधन आयोजित करण्याचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा
ब) विपणन संशोधन संस्थांची; पक्षकार-ग्राहक आणि संशोधन व्यवसाय यांच्यासाठीची जबाबदारी स्पष्ट करा.
क) हिंदुस्तान थॉम्पसन असोसिएट्स (HTA) आणि इंडियन मार्केट रिसर्च ब्युरो (IMRB) द्वारे दिल्या जाणाऱ्या सेवांवर विस्तृत टीप लिहा.

प्र. क्र. ६ थोडक्यात टिप लिहा **(कोणतेही चार)** **२०**

अ) उत्पादन संशोधन क्षेत्र(Areas)
ब) जाहिरात संशोधन
क) भारतीय ग्रामीण बाजारपेठांची वैशिष्ट्ये
ड) वितरण साखळ्या/ वाहिन्यांचे प्रकार.
ई) विक्रय वृद्धी/चालना (Promotion) चे घटक.
फ) अंतर्गत (In-house) विपणन संशोधन विभागाचे गुण

X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1X51Y4186B1

Time: 3 Hrs. **Marks: 100**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks

Q.1 a) Select the most appropriate answer from the option given below (Any 10) **10**

1) _____ Stores have Centralised buying & handling of stores items.

a) Central b) Decentralised c) Sub d) Purchase

2) Examination of Incoming Consignments is known as _____.

a) Receipt b) Inspection c) Identification d) Protection

3) _____ implies movement of raw materials, finished goods & disposal of scrap.

a) Material Handling b) Material Receiving c) Materials Issuing d) Storekeeping

4) Settlement of claims from insurance companies in case of theft, fireis possible with the help of _____.

a) Store Accounting b) Store Location c) Store Space d) Store Layout

5) _____ refers to the safe of all items of materials in the store room

a) Store Keeping b) Inspection c) Stock taking d) Production

6) The most important objective of store keeping is to _____ the cost of storage.

a) Increase b) Minimise c) Maintain d) Neglect

7) Greasing, oiling are used for the preservation of _____ materials.

a) Chemical b) Metal c) Tire d) Timber

8) _____ is also known as Stock less system.

a) JIT b) SOS c) EOQ d) SDE

9) Under_____ method thee stock of the highest price are issued to the production.

a) FIFO b) LIFO c) NIFO d) HIFO

10) _____ is not a principle of material handling.

a) Safety b) Space utilization c) Minimum cost d) Stock holding

11) _____ is the first stage in store keeping.

a) Inspection b) Receipt of material c) Codification d) Preservation

12) Logistics provides_____ services.

a) Value added b) Bonus c) Degraded d) Discounted

Q.1 b) State whether the following statements are True or False. (Any 10) **10**

1. Preservation means assigning of code number or symbols to the items stored in the storehouse.
2. Logistics means maintenance of the original value and quality of materials.
3. Store ledger is maintained by the store accountant.
4. FIFO means Fast in & Fast Out.
5. Zero inventory culture is also known as JIT technique.
6. In ABC analysis materials are divided into 4 categories
7. The Bin Card is kept in a storeroom.
8. Inspection and preservation of materials are one and same.
9. Obsolete items should be dismantled before disposal.
10. Advertising is a part of supply chain management
11. Centralised storing is preferred in a big organisation.
12. Gate pass is prepared in duplicate.

X51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78A

Q. 2) Answer the following questions (Any Two) **15**

a) Write the various functions of Store Keeping
b) Explain the functions of materials handling
c) How will you preserve following materials in store
a) Tire b) Metal c) Cement

Q. 3) Answer the following questions (Any Two) **15**

a) Prepare Stores Ledger A/c. for December,2018 by using LIFO method.

Date	Particulars	Quantity	Rate
02.12.2018	Receipt	1500	14.00
05.12.2018	Issues	1700	—
06.12.2018	Receipt	2100	13.00
07.12.2018	Issues	100	—
10.12.2018	Issues	1500	—
15.12.2018	Receipt	1100	15.00
20.12.2018	Receipt	2100	13.00
21.12.2018	Issues	1700	—
24.12.2018	Issues	1400	—
29.12.2018	Receipt	600	13.00

The opening stock as on 01.12.2018 was 800 units, valued @ Rs.13/- per unit.

b) Explain lead time with its classification.
c) Draw the format of Bin Card & Materials Receipt Note

Q. 4) Answer the following questions (Any Two) **15**

a) What is Stock Level and explain the various stock levels.
b) Define is ABC analysis with its advantages & limitations.
c) Distinguish between Perpetual Inventory System & Periodic Inventory System.

Q. 5) Answer the following questions (Any Two) **15**

a) What is logistics and explain the importance of logistics.
b) Explain the process of Supply chain Management.
c) What are the reasons of Outsourcing logistics services.

Q. 6) Write the Short notes (Any Four) **20**

a) Store Ledger
b) Value Analysis
c) Duties of storekeeper
d) Average Cost Method
e) FIFO Method
f) Economic order quantity

****

X51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78A

मराठी रूपांतर

वेळ : ३ तास **गुण : १००**

सुचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवी कडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.१ अ) खालील पर्यायातून सर्वात योग्य उत्तर लिहा. (कोणतेही १०) **१०**

१) _____ प्रकारच्या भांडारा मध्ये वस्तूंची खेरदी आणि हाताळणी केंद्रीकृत आहे.
अ) मध्यब)विकेंद्रित क) उप ड) खरेदी
२) येणाऱ्या मालाचे परीक्षण _____ म्हणून ओळखले जाते.
अ) पावतीब) तपासणीक) ओळखड) संरक्षण
३) कच्च्या मालाची हालचाल, तयार माल आणि भंगाराची विल्हेवाट म्हणजे _____ सुचवते.
अ) साहित्य हाताळणीब) साहित्य प्राप्त करणेक) साहित्य जारी करणेड) भांडार पालन
४) चोरी, आग बाबतीत विमा कंपन्यांकडून दाव्यांची पुर्तता_____ च्या मदतीने शक्य आहे.
अ) भांडार लेखा ब) भांडाराचे स्थानक) भांडाराची जागा ड) भांडाराचा आराखडा
५) भांडारगृहा मधील सर्व सामग्रीचा सुरक्षित ताबा म्हणजे ____ होय .
अ) भांडार पालन ब) तपसणी क) साठा पडताळणी ड) उत्पादन
६) भांडार पालनाचे सर्वात महत्वाचे उद्दिष्ट म्हणजे वस्तू संग्रहाणाचा खर्च ____.
अ) वाढ करणे ब) कमी करणे क) अभंग राखणे ड) दुर्लक्ष कारणे
७) ग्रीसिंग, आँइलिंगचा वापर ____ या वस्तूंच्या जतनासाठी केले जातो.
अ) रसायने ब) धातू क) टायर ड) इमारत
८)____ प्रणालीला शून्य साठा पद्धती असेही म्हणतात .
अ) JIT ब) SOS क) EOQ ड) SDE
९) साठा मूल्यमापनाच्या पद्धती नुसार जास्त किमतीचा साठा उत्पादनासाठी प्रथम पाठवला जातो, या पद्धतीला ____ म्हणतात.
अ) फिफो ब) लिफो क) हिफो ड) निफो
१०) ____ हे सामग्री हाताळणीचे तत्व नाही.
अ) सुरक्षा ब) सामग्री प्राप्ती क) संकेतीकरण ड) साठवण करणे
११) _____ हि संग्रहणाची पहिली पायरी आहे.
अ) तपासणी ब) सामग्री प्राप्ती क) संकेतीकरण ड) सामग्री जतन
१२) रसाद्शास्त्र _____ सेवा प्रदान करते.
अ) मूल्यवर्धित ब) बोनस क) निकृष्ट ड) सवलत

प्र. १ ब) खालील विधाने सत्य की असत्य ते लिहा . (कोणतेही १०) **१०**

१. जतन करणे म्हणजे भांडारा मध्ये साठवलेल्या वस्तूंना सांकेतिक क्रमांक किंवा चिन्हे देणे.
२.रसाद्शास्त्र म्हणजे सामग्रीचे मूळ मूल्य आणि गुणवत्ता राखणे.
३. भांडार खाते भांडार लेखापाल द्वारे राखले जाते.
४. FIFO म्हणजे जलद आत आणि जलद बाहेर
५. शून्य साठा संस्कृतीला JIT तंत्र असेही म्हणतात.
६. अ ब क विश्लेषणा मध्ये सामग्री चारश्रेणीं मध्ये विभागले जाते.
७. कणगी पत्र भांडारगृहात ठेवले जाते.
८. तपासणी आणि जतन हे एकसारखेच आहेत.

X51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78A

९ . कालबाह्य वस्तू विल्हेवाट लावण्याआधी नष्ट केल्या पाहिजेत.
१०. जाहिरात हि पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाचा एक भाग आहे .
११. मोठ्या संस्थेमध्ये केंद्रीकृत संचयनाला प्राधान्य दिले जाते.
१२. गेट पास दोन प्रती मध्ये तयार केला जातो .

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) संग्रहणाची विविध कार्ये लिहा.
ब) सामग्री हाताळणीची कार्ये स्पष्ट करा.
क) खालील सामग्रीची साठवणूक तुम्ही कशा प्रकारे कराल ?
अ) टायर ब) धातू क) सिमेंट

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) लिफो पद्धत वापरून डिसेंबर २०१८ साठी भांडार खतावणी खाते तयार करा.

दिनांक	तपशील	संख्या	दर
०२.१२.२०१८	आवक	१५००	१४.००
०५.१२.२०१८	जावक	१७००	—
०६.१२.२०१८	आवक	२१००	१३.००
०७.१२.२०१८	जावक	१००	—
१०.१२.२०१८	जावक	१५००	—
१५.१२.२०१८	आवक	११००	१५.००
२०.१२.२०१८	आवक	२१००	१३.००
२१.१२.२०१८	जावक	१७००	—
२४.१२.२०१८	जावक	१४००	—
२९.१२.२०१८	आवक	६००	१३.००

०१.१२. २०१८ रोजी सुरवातीचा साठा ८०० युनिट होता ज्याचे मूल्य @ रु. १३/- प्रति युनिट होते.

ब) अधिक्य वेळ म्हणजे काय हे सांगून त्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
क) कणगी पत्र आणि सामग्री आवक पत्रक यांचे रेखांकन करा.

X51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78A

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) साठा पातळी म्हणजे काय हे सांगून विविध साठा पातळ्या स्पष्ट करा.
ब) अ ब क विश्लेषण त्याच्या फायदे आणि मर्यादां सह स्पष्ट करा.
क) शाश्वत यादी पद्धती आणि नियतकालिक यादी पद्धती या मधील फरक स्पष्ट करा.

प्र. ५ . खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१५**

अ) रसदशास्त्र म्हणजे काय ? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
क)बाह्यस्त्रोतार्थ रसदशास्त्र सेवांची कारणे काय आहेत.

प्र. ६. टिपा लिहा (कोणतेही चार) **२०**

अ) भांडार खतावणी
ब) मूल्य विश्लेषण
क) भांडारपालची कर्तव्ये
ड) सरासरी किंमत पद्धती
इ) फिफो पद्धती
फ) आर्थिक आज्ञा प्रमाण

****

X51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78AX51YE5A78A

Time : 3:00 Hours **Marks : 100**

Note: 1. All Questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate full marks assigned to the questions.

Q. 1 a) State whether the following statements are True or False.(Any Ten) 10

1) Good industrial relations mean industrial peace for better and higher production.
2) In India industrial dispute and industrial development is coeval.
3) Industrial relations in public sector are peaceful.
4) Rivalry among trade unions has not created industrial unrest in our country.
5) Social justice is solution on a matter of industrial dispute.
6) The second National Commission of Labour submitted its reports in 2000.
7) Worker's participation is a mean of the introduction at industrial democracy.
8) Lockout is an announcement of non-Cooperation by the employer.
9) collective bargaining is the backbone of trade unionism.
10) The low wages are not the main reason of discontent among the worker's.
11) Labour has been recognized as important resource in industrial sector.
12) preventive measures are not essential for avoiding industrial conflicts.

b) Choose the correct answer and rewrite the statements.(Any Ten) 10

1) ------ is the demerits of bad industrial relations.
   a) Favorable, effect on career b) Economics benefits
   c) Industrial Peace d) loss of wages
2) Important objective of industrial relation is -------
   a) slavery of owners b) avoid conflicts
   c) increase in wages d) assault
3) Peaceful industrial relations denote -------
   a) absence of strike and lockout b) emphasis on bipartism
   c) co-operation between the parties d) all of the above
4) ------- is responsible for the industrial conflicts.
   a) Low wages b) Retirement
   c) Capitalism d) All of the above
5) National tribunal are setup by the ------- for the adjudication of industrial disputes.
   a) state and central government b) central government
   c) state government d) none of above
6) ------- is one of the economic causes of industrial disputes.
   a) Leave and holidays b) Victimization of workers
   c) Recognition of trade unions d) All of above
7) Workers have gained presetting due to --------
   a) collective bargaining b) salary increase
   c) pension d) promotion
8) The worker's participation me be at ------
   a) plant level b) developmental level
   c) top level d) all of above

X51YC95890X51YC95890X51YC95890X51YC95890

9) Government of India setup second National Commission of Labour under chairmanship of ------
a) P. B. Gajendragadkar b) N. K. Singh
c) Ravindra Varma d) H. L. Dattu

10) ------ is the first level of the grievance procedure.
a) Grievance committee b) Top management
c) Medal management d) Supervisor

11) Advising duties of labour welfare officer is -------
a) redressed of worker's b) formulating labour and welfare policies
c) personal and family problems d) grant of leave with wages.

12) The office of the International Labour Organization (ILO) is located in -----
a) Washington b) New York
c) New Delhi d) Geneva

Q.2 : Answer the Following (Any Two) 15
a) Explain the meaning and scope of industrial relations.
b) State the importance of industrial relations.
c) State the importance recommendations of the second National Commission on Labour 2002

Q.3 : Answer the Following (Any Two) 15
a) Why do industrial conflicts arise?
b) Distinguish between labour strikes and industrial lockouts.
c) Explain the mediation in detail.

Q.4 : Answer the Following (Any Two) 15
a) Explain the meaning and importance of collective bargaining.
b) Comment on collective bargaining in India.
c) Explain the worker's participation in management.

Q.5 : Answer the Following (Any Two) 15
a) Explain the industrial relations in public sector.
b) What the provisions in standing order.
c) Explain the role of labour officer in the promotion of labour welfare.

Q.6 : Write short notes (Any Four) 20
a) Trade union and judiciary
b) Concillation
c) Arbitrution
d) Principles of collective bargaining
e) Grievance procedure
f) Industrial relations in multinationals (MNCs)

****

X51YC95890X51YC95890X51YC95890X51YC95890

वेळ: ३ तास **(मराठी रूपांतर)** **एकूण गुण १००**

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न १. अ) खालील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा. (कोणतेही दहा) **१०**

१) औद्योगिक संबंध म्हणजे योग्य व उच्च उत्पादनासाठी औद्योगिक शांतता होय.

२) भारतातील औद्योगिक विवाद आणि औद्योगिक विकास समकालीन आहे.

३) सार्वजनिक क्षेत्रातील औद्योगिक संबंध सलोख्याचे असतात.

४) आपल्या कामगार संघटनांच्या स्पर्धेमुळे औद्योगिक शांतता निर्माण झाली नाही.

५) सामाजिक न्याय हा औद्योगिक विवादाच्या समस्येवर उपाय आहे.

६) दुसऱ्या राष्ट्रीय श्रम आयोगाने २००० मध्ये अहवाल सादर केला.

७) कामगारांचा सहभाग हा औद्योगिक लोकशाहीचा परिचय आहे.

८) टाळेबंदी मालक वर्गाची असहकाराची घोषणा आहे.

९) सामूहिक सौदेबाजी हा कामगार संघटनावादाचा कणा आहे.

१०) कामगारांच्या असंतोषाचे मुख्य कारण कमी मजुरी हे नाही.

११) औद्योगिक क्षेत्रांमध्ये श्रमिकांना अत्यंत महत्त्वाचे संसाधन समजले जाते.

१२) औद्योगिक संघर्ष टाळण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपायांची गरज नाही.

ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा (कोणतेही दहा) **१०**

१) ------- हा वाईट औद्योगिक संबंधाचा दोष आहे.

अ) कारकीर्दीवर अनुकूल परिणाम ब) आर्थिक लाभ

क) औद्योगिक शांतता ड) कमी मजुरी

२) औद्योगिक संबंधाचे महत्त्वाचे उद्दिष्ट ----- हे आहे.

अ) मालकाची गुलामगिरी ब) कलह टाळणे

क) वेतन वाढविणे ड) हल्ला करणे

३) शांत औद्योगिक संबंध ------ दर्शविते.

अ) संप आणि ताळेबंदी नसणे ब) द्वीपक्षीय वादावर भर देणे

क) पक्षांमधील सहकार्य ड) वरील सर्व

४) औद्योगिक संघर्ष होण्यासाठी ------ कारण जबाबदार आहे.

अ) कमी मजुरी ब) बडतर्फी

क) भांडवलवाद ड) वरील सर्व

५) औद्योगिक संघर्षाचे न्यायाधीकरणासाठी राष्ट्रीय न्यायालयाची स्थापना ------- द्वारे केली जाते.

अ) राज्य व केंद्र सरकार ब) केंद्र सरकार

क) राज्य सरकार ड) वरीलपैकी नाही

X51YC95890X51YC95890X51YC95890X51YC95890

६) औद्योगिक संघर्षाचे ------ हे एक आर्थिक कारण आहे.

अ) सवेतन रजा व सुट्टी ब) श्रमिकांची फसवणूक

क) कामगार संघटना मान्यता ड) वरील सर्व

७) कामगारांना ------ मुळे प्रतिष्ठा प्राप्त झाली आहे.

अ) सामुदायिक वाटाघाटी ब) वेतन वाढ

क) निवृत्ती वेतन ड) बढती

८) ------ वर कामगारांचा सहभाग असू शकतो.

अ) कारखाना पातळी ब) विभागीय पातळी

क) उच्च पातळी ड) वरील सर्व

९) ------- यांच्या अध्यक्षतेखाली भारत सरकारने दुसरा राष्ट्रीय श्रम आयोग स्थापन केला.

अ) पी. बी. गजेंद्रगडकर ब) एन. के. सिंग

क) रवींद्र वर्मा ड) एच. एल. दत्तू

१०) तक्रार निवारणासाठी ------ ही पहिली पायरी आहे.

अ) तक्रार समिती ब) वरिष्ठ व्यवस्थापन

क) मध्यम व्यवस्थापन ड) पर्यवेक्षक

११) कामगार कल्याण अधिकाऱ्याचे ------- हे सल्ला देण्याचे कार्य आहे.

अ) कामगार तक्रार निवारण ब) श्रम व कल्याण धोरण तयार करणे

क) श्रमिकांच्या वैयक्तिक व कौटुंबिक समस्या ड) सवेतन रजा मंजुरी

१२) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेचे कार्यालय ---- येथे आहे.

अ) वॉशिंग्टन ब) न्यूयॉर्क

क) नवी दिल्ली ड) जिनेव्हा

प्र. २ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) **१५**

अ) औद्योगिक संबंधाचा अर्थ आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) औद्योगिक संबंधाचे महत्त्व सांगा.

क) दुसऱ्या राष्ट्रीय श्रम आयोग २००२ च्या महत्त्वाच्या शिफारशी सांगा.

प्र. ३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) **१५**

अ) औद्योगिक संघर्ष का उद्भवतात?

ब) श्रमिक संप आणि औद्योगिक टाळेबंदी यातील फरक सांगा.

क) मध्यस्थी विस्तृतपणे स्पष्ट करा.

X51YC95890X51YC95890X51YC95890X51YC95890

प्र. ४ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) **१५**

अ) सामूहिक सौदेबाजीचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) भारतातील सामूहिक सौदेबाजी यावर भाष्य करा.

क) कामगारांचा व्यवस्थापनातील सहभाग स्पष्ट करा.

प्र. ५ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) **१५**

अ) सार्वजनिक क्षेत्रातील औद्योगिक संबंध स्पष्ट करा.

ब) स्थायी आदेशांतर्गत येणाऱ्या तरतुदी सांगा.

क) कामगार कल्याणासाठी कामगार अधिकाऱ्याची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र ६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **२०**

अ) कामगार संघटना आणि न्यायव्यवस्था

ब) तडजोड

क) लवाद

ड) सामूहिक सौदेबाजीची तत्त्वे

इ) तक्रार निवारण पद्धती

ए) बहुराष्ट्रीय कंपन्यांमधील औद्योगिक संबंध (MNCs)

****

X51YC95890X51YC95890X51YC95890X51YC95890

Time: -3 Hrs **Marks-100**

N.B.: 1 **All** questions are compulsory.
2. Figures to the **right** indicate full marks.

1. A) Fill in the blanks with correct options. (**Answer any 10**) (**10**)

1. Defective design of machinery is excluded from _____ insurance.
   a) Industrial all risk b) Professional
   c) Baggage d) Engineering
2. Under _____ insurance premium is paid by an employer on behalf of employees.
   a) Group b) Life
   c) Micro d) Marine
3. The time policy is useful for _____ insurance.
   a) Money Back b) Hull
   c) Fire d) Rural
4. _____ assist in claim settlement procedure of health insurance.
   a) Third Party Administrator b) Agent
   c) Customer d) Supervisor
5. Fidelity guarantee insurance involves _____staff of the business.
   a) Partial b) Entire
   c) Manager d) Supervisor
6. _____ insurance policy has components of insurance and investment.
   a) Endowment b) Jeweler's Block
   c) Sickness d) Motor Car
7. Pradhanmantri Surksha Yojana is related to the _____ insurance.
   a) Accidental b) Marine
   c) Aviation d) Fire
8. Actuaries should be resident of _____.
   a) India b) America
   c) Switzerland d) New York
9. _____ insurance is applicable for petrochemical industries.
   a) Oil and Energy b) Satellite
   c) Engineering d) Micro
10. _____ insurance provides safeguard to the risk faced to construction of projects.
   a) Baggage b) Motor Car
   c) Engineering d) Cattle
11. _____ policy is suitable of movable and immovable property.
   a) Blanket b) Oil and Energy
   c) Satellite d) Rural
12. _____ insurance is also called as Business income insurance.
   a) Loss of Profit b) Professional
   c) Baggage d) Engineering

B) State whether the following statements are **True** or **False: (Answer any 10)** **(10)**

1. Life insurance contract must be in written form.
2. Actuaries are part of the insurance sector.
3. Policyholder can claim for medicines expenses under health insurance.

X51Y94018DX51Y94018DX51Y94018DX51Y94018D

4. Jeweler's Block insurance provides cover to the valuable ornaments.
5. IAI stands for internal assessment Interest.
6. Rural insurance is applicable for garment industries.
7. FDI has 75% of limit in insurance sector.
8. Professional Liability insurance is useful for hotels and hospitals.
9. Legal liability insurance provides compensation for damages to the other's property.
10. Money Back policy provides monetary benefits to insurance holder.
11. ULIP is a market linked insurance policy.
12. Fire insurance covers losses to the buildings during fire occur.

Q2. Answer any Two of the following **(15)**

a) Explain the various types of endowment policy of life insurance.
b) What are the advantages and disadvantages of term insurance?
c) State the procedure of issuing life insurance policy.

. **Q3. Answer any Two of the following** **(15)**

a) Explain the briefly the various products of fire insurance.
b) Explain the types of marine insurance policy.
c) State the procedure of settlement of claim of health insurance policy.

Q4. Answer any Two of the following **(15)**

a) Explain in detail motor car and baggage insurance.
b) Describe briefly burglary insurance.
c) Discuss on workmen's compensation insurance.

Q5. Answer any Two of the following **(15)**

a) Described briefly advanced loss of profit insurance.
b) What are the reasons for attracting foreign insurance companies in India?
c) Explain the recent trends in Indian insurance sector.

Q6. Write short notes. (Answer any 4) **(20)**

a) Annuities plan of insurance
b) Group insurance
c) Satellite insurance
d) Oil and energy insurance
e) Role of Actuaries
f) Professional indemnity insurance

X51Y94018DX51Y94018DX51Y94018DX51Y94018D

वेळ: ३ तास **गुण: १००**

सूचना: १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.

प्र.१.अ)योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही **दहा** सोडवा) **(१०)**

१ यंत्रांची सदोष रचना _____ विम्यामधून वगळण्यात आली आहे.
अ. औद्योगिक सर्व जोखीम ब. व्यावसायिक
क. सामान ड. अभियांत्रिकी

२. _____ अंतर्गत विमा हफ्ता कर्मचाऱ्यांच्या वतीने नियोक्त्याद्वारे भरला जातो.
अ. गट ब. आयु
क. सूक्ष्म ड. सागरी

३. वेळ पॉलिसी _____ विम्यासाठी उपयुक्त आहे.
अ. मनी बॅक ब. हल
क. आग ड. ग्रामीण

४. आरोग्य विम्याच्या नुकसान भरपाई प्रक्रियेत _____ सहाय्य करतात.
अ. तृतीय पक्ष प्रशासक ब. प्रतिनिधी
क. ग्राहक ड. पर्यवेक्षक

५. निष्ठा हमी विमापत्रा मध्ये व्यवसायाचे _____ कर्मचारी समाविष्ट असतात.
अ. आंशिक ब. संपूर्ण
क. व्यवस्थापक ड. पर्यवेक्षक

६. _____ विमापत्रा मध्ये विमा आणि गुंतवणुकीचे घटक असतात.
अ. ह्यात ब. ज्वेलर्स ब्लॉक
क. आजारपण ड. मोटार कार

७. प्रधानमंत्री सुरक्षा योजना _____ विम्याशी संबंधित आहे.
अ. अपघाती ब. चोरी
क. विमानचालन ड. आग

८. एक्च्युअरी _____ चे रहिवासी असावेत.
अ. भारत ब. अमेरिका
क. स्विट्झर्लंड ड. न्यूयॉर्क

९. पेट्रोकेमिकल उद्योगांसाठी _____ विमा लागू आहे.
अ. तेल आणि ऊर्जा ब. उपग्रह
क. अभियांत्रिकी ड. सूक्ष्म

१०. _____ विमा प्रकल्पांच्या बांधकामासाठी येणाऱ्या जोखमीपासून संरक्षण पुरवतो.
अ. सामान ब. मोटार कार
क. अभियांत्रिकी ड. पशु

X51Y94018DX51Y94018DX51Y94018DX51Y94018D

११. _____ विमापत्र स्थिरआणिअस्थिर मालमत्तेसाठी योग्य आहे.

अ. ब्लँकेट ब. तेल आणि ऊर्जा

क. उपग्रह ड. ग्रामीण

१२. _____ विम्याला व्यवसाय उत्पन्न विमा असेही म्हणतात.

अ. नफ्याचे नुकसान ब. व्यावसायिक

क. सामान ड. अभियांत्रिकी

प्र.१.ब)खालील विधाने **चुक** की **बरोबर** ते सांगा. (कोणतेही **दहा** सोडवा **(१०)**

१. आयुर्विमा करार लिखित स्वरूपात असणे आवश्यक आहे.
२. एक्च्युअरी हे विमा क्षेत्राचा भाग आहेत.
३. विमाधारक आरोग्य विमा अंतर्गत औषधांच्या खर्चासाठी दावा करू शकतो.
४. ज्वेलर्स ब्लॉक विमा मौल्यवान दागिन्यांना संरक्षण प्रदान करतो.
५. IAI चे पूर्ण स्वरूप अंतर्गत मूल्यांकन व्याज हे आहे.
६. कापड उद्योगांसाठी ग्रामीण विमा लागू आहे..
७. विमा क्षेत्रात एफडीआयची मर्यादा 75% आहे.
८. व्यावसायिक दायित्व विमा हॉटेल आणि रुग्णालयांसाठी उपयुक्त आहे.
९. कायदेशीर उत्तरदायित्व विमा दुसऱ्याच्या मालमत्तेला झालेल्या नुकसानीची भरपाई देतो.
१०. मनी बॅक पॉलिसी विमा धारकास आर्थिक लाभ प्रदान करते.
११. ULIP ही मार्केट लिंक्ड विमापत्र आहे.
१२. आग लागल्यास इमारतींना झालेल्या हानीला अग्नी विमा संरक्षण देतो..

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. (१५)

अ) आयुर्विम्याच्या हयातीतील विमापत्राच्या विविध प्रकारांवर स्पष्टीकरण द्या.
ब) टर्म (मुदत)विम्याचे फायदे आणि तोटे काय आहेत?.
क) आयुर्विमा घेण्याची प्रक्रिया सांगा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. (१५)

अ) अग्नि विम्याची विविध उत्पादने थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) सागरी विमापत्राचे प्रकार स्पष्ट करा.
क) आरोग्य विमा पत्राच्या नुकसान भरपाई दाव्याची प्रक्रिया सांगा.

प्र.४. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. (१५)

अ) मोटार कार आणि सामानाचा विमा तपशीलवार सांगा.
ब) घरफोडी विम्याचे थोडक्यात वर्णन करा.
क) कामगारांच्या नुकसान भरपाईच्या विम्यावर चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. (१५)

अ) नफ्याच्या नुकसान भरपाई विम्याचे थोडक्यात वर्णन करा.
ब) विदेशी विमा कंपन्यांना भारतात आकर्षित करण्याची कारणे कोणती आहेत?
क) भारतीय विमा क्षेत्रातील अलीकडील कल स्पष्ट करा

X51Y94018DX51Y94018DX51Y94018DX51Y94018D

प्र.६. टीपा लिहा. (कोणत्याही चार सोडवा) **(२०)**

अ) विम्याची वार्षिकी योजना
ब) गट विमा
क) उपग्रह विमा
ड) तेल आणि ऊर्जा विमा
इ) एक्च्युअरींची भूमिका
फ) व्यावसायिक नुकसानभरपाई विमा

X51Y94018DX51Y94018DX51Y94018DX51Y94018D

TIME-3 HRS **MARKS-100**

N.B. 1. All questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks

Q. No. 1(A) Select the most appropriate answer from the options given below (Any Ten) 10

1. Human Resource Management is a _____ process.

a) One-Time b) Rare
c) Continuous d) Rigid

2. _____ is a summary of human qualities required to perform the job effectively.

a) Job Description b) Job Specification
c) Job Rotation d) Job Enrichment

3. _____ is a prescribed format of the company to obtain information about every candidate applying for the job.
a) Application Format b) Application Sheet
c) Application Book d) Application Blank

4. Under _____ employees are shifted from one department to another department.
a) Apprenticeship b) Job rotation
c) Understudy d) Mentoring

5. _____ refers to evaluation of hidden talents and skills of an employee.
a) Performance Appraisal b) Training
c) 360 Degree Appraisal d) Potential Appraisal

6. _____ is a set of programs to match an employee's career goals with current and future opportunities in the organisation.
a) Goals Planning b) Career Planning
c) Future Planning d) Succession Planning

7. Theory X assumes _____ approach of the managers towards employees.
a) Traditional b) Professional
c) General d) Positive

8. Human relations approach has _____ application.
a) Universal b) Special
c) General d) Financial

9. _____ is the strength of belief that one's work related efforts will result in completion of task.
a) Valence b) Instrumentality
c) Expectancy d) Autonomy

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

10. Employee engagement is the _____ commitment the employee has to the organisation and its goals.
    a)Business b) Emotional
    c) Social d) Legal

11. Innovation culture is needed to sustain _____ organisations.
    a) Line b) Learning
    c) Social d) Civil

12. The vision, mission and values set the tone for _____ competencies.
    a) Organisational b) Technical
    c) Functional d) Core

(B) State whether the following statements are True OR False: (Any Ten) 10

1. Human Resource Management includes Human Resource Planning and Human Resource Development.
2. Job Simplification means breaking down the job in small parts.
3. Interview is a one-way communication.
4. Organisational analysis is undertaken in the process of identifying training and development needs.
5. Performance Appraisal may be affected by personal bias of the rater.
6. Succession planning is done for all job positions in the organisation.
7. Leadership is the activity of influencing people to work forcibly in the organisation.
8. Exit interviews are conducted for joining employees.
9. Daniel Pink considers motivation as an operating system.
10. Employee empowerment can be done through strict supervision and control.
11. Human Resource Information facilitates Human resource Planning in organisations.
12. Employee diversities are very prominent in Multinational Firms.

Q.No.2 Answer ANY TWO of the following: 15

a) Discuss the difference between Traditional and Strategic Human Resource Management.
b) What do you mean by Human Resource Planning? Discuss briefly the steps in Human Resource Planning.
c) Explain the various Sources of Recruitment.

Q.No.3 Answer ANY TWO of the following: 15

a) Explain any eight methods of Training and Development.
b) What is Performance Appraisal? Explain the benefits of Performance Appraisal
c) Discuss the need for Career Planning and Development.

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

Q.No.4 Answer ANY TWO of the following: **15**

a) Explain Maslow's Need Hierarchy Theory of Motivation.
b) What is an Emotional Quotient? Discuss the factors affecting Emotional Quotient.
c) What is employee grievance? Discuss causes of employee grievances.

Q.No.5 Answer ANY TWO of the following: **15**

a) What are competencies? Explain the classification of competencies
b) Explain the term Employee Engagement. What are the different types of Employee Engagement?
c) Explain the factors affecting work life balance.

Q.No.6 Write short Notes (ANY FOUR) **20**

a) E-Selection
b) Methods of Evaluating Training Effectiveness
c) Employee Welfare Measures
d) Techniques of Counselling
e) Downsizing
f) Attrition

****

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

मराठी भाषांतर

वेळ: ३ तास **गुण : १००**

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात

अ) खालील पर्यायांमधून सर्वात योग्य उत्तर निवडा (कोणतेही दहा) **१०**

१. मानव संसाधन व्यवस्थापन ही _____ प्रक्रिया आहे.
अ. एकदाच करावयाची ब. दुर्मिळ
क. सतत ड. अलवचिक

२. _____ म्हणजे; काम प्रभावीपणे पार पाडण्यासाठी आवश्यक असलेल्या मानवी गुणांचा सार.
अ. कार्य तपशील ब. कार्य विशेषतः
क. कार्य अदलाबदल ड. कार्य समृद्धी

३. नोकरीसाठी अर्ज करणाऱ्या प्रत्येक उमेदवाराची माहिती मिळवण्यासाठी कंपनीचे विहित आराखड्यात मांडलेला नमुना म्हणजे _____ होय.
अ. अर्जाचे स्वरूप ब. अर्जाचे पत्रक
क. अर्जाचा नमुना ड. अर्ज रिक्तता (Application Blank)

४. _____ अंतर्गत कर्मचाऱ्यांना एका विभागातून दुसऱ्या विभागात हलवले जाते.
अ. उमेदवारी(Apprenticeship) ब. कार्य अदल-बदल
क. शिकाऊ उमेदवार ड. मार्गदर्शन (Mentoring)

५. _____ म्हणजे एखाद्या कर्मचाऱ्याच्या छुप्या कलागुणांचे आणि कौशल्यांचे मूल्यमापन करणे होय.
अ. कामगिरी मूल्यांकन ब. प्रशिक्षण
क. 360 अंश मूल्यांकन ड. संभाव्यता मूल्यांकन

६. कर्मचाऱ्याची करिअर विषयक वर्तमान उद्दिष्ट्ये आणि भविष्यातील संधी यांच्याशी जुळू शकणारा संस्थेच्या कार्यक्रमांचा संच म्हणजेच _____ होय.
अ. ध्येय नियोजन ब. करिअर नियोजन
क. भविष्यातील नियोजन ड. उत्तराधिकारी नियोजन

७. सिद्धांत 'क्ष'; व्यवस्थापकाचा कर्मचाऱ्यांविषयीचा _____ दृष्टीकोन विचारात घेतो.
अ. पारंपारिक ब. व्यावसायिक
क. सामान्य ड. सकारात्मक

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

८. मानवी संबंधांच्या दृष्टिकोनाचा _____अवलंब होतो..
अ. सार्वत्रिक ब. विशेष
क. सामान्य ड. आर्थिक

९. _____ हे विश्वासाचे सामर्थ्य आहे की एखाद्याच्या कार्याशी संबंधित प्रयत्नांमुळे कार्य पूर्ण होईल.
अ. धारणा (Valence) ब. साधनशुचिता
क. अपेक्षा ड. स्वायत्तता

१०. कर्मचारी प्रतिबद्धता/कार्यमग्नता ही कर्मचाऱ्याची संस्थेशी आणि तिच्या उद्दिष्टांशी असलेली _____वचनबद्धता आहे.
अ. व्यावसायिक ब. भावनिक
क. सामाजिक ड. कायदेशीर

११. _____ संस्था टिकवण्यासाठी नावीन्यपूर्ण संस्कृती आवश्यक आहे.
अ. रेखा ब. शिकणारी/बोध घेणारी
क.सामाजिक ड. नागरी

१२. दृष्टी, ध्येय आणि मूल्ये _____ सक्षमतेचा सुर जुळविण्याचे कार्य करतात.
अ. संस्थात्मक ब. तांत्रिक
क. कार्यात्मक ड. मुख्य/मुलभूत

(ब) खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत हे सांगा: (कोणतेही दहा) **१०**

१. मानव संसाधन व्यवस्थापनामध्ये मानव संसाधन नियोजन आणि मानव संसाधन विकास यांचा समावेश होतो.
२. कार्य सुलभता म्हणजे कार्याचे छोट्या छोट्या-छोट्या भागांमध्ये विभाजन करणे होय.
३. मुलाखत हा एकतर्फी संवाद आहे.
४. प्रशिक्षण आणि विकासाच्या गरजा ओळखण्याच्या प्रक्रियेत संघटनात्मक विश्लेषण केले जाते.
५. कामगिरी मूल्यमापनावर (Performance Appraisal) रेटरच्या/मुल्यमापकाच्या वैयक्तिक पूर्वाग्रहाचा प्रभाव होऊ शकतो.
६. संस्थेतील सर्व नोकरीच्या पदांसाठी उत्तराधिकारी नियोजन केले जाते.
७. नेतृत्वकार्य म्हणजे संघटनेत जबरदस्तीने काम करण्यासाठी लोकांना प्रभावित करण्याची क्रिया.
८. कर्मचारी कामावर रुजू होतांना एक्झिट मुलाखती घेतल्या जातात.
९. डॅनियल पिंक यांच्या मते प्रेरणा ही एक कार्यप्रणाली आहे.
१०. कडक नियंत्रण आणि सख्त देखरेखीखालीच कर्मचारी सक्षमीकरण केले जाऊ शकते.
११. मानव संसाधनाच्या माहिती मुळे संस्थांमध्ये मानव संसाधन नियोजन सुलभ होते.
१२. बहुराष्ट्रीय कंपन्यांमध्ये कर्मचारी विविधता अतिशय मोठ्या प्रमाणात आढळूनयेते.

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

प्र. क्र. २ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५

अ) पारंपारिक आणि धोरणात्मक मानव संसाधन व्यवस्थापन यातील फरकाची चर्चा करा.

ब) मानव संसाधन नियोजन म्हणजे काय? मानव संसाधन नियोजन प्रक्रियेतील टप्प्यांची थोडक्यात चर्चा करा.

क) भरतीचे विविध स्त्रोत स्पष्ट करा.

प्र. क्र. ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५

अ) प्रशिक्षण आणि विकासाच्या कोणत्याही आठ पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) कामगिरीचे मूल्यांकन म्हणजे काय? कामगिरीचे मूल्यांकनाचे विविध फायदे स्पष्ट करा

क) करिअर नियोजन आणि विकासाची गरज; यावर चर्चा करा.

प्र. क्र. ४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५

अ) मास्लोच्या प्रेरणाची आवश्यकता श्रेणीबद्ध सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) भावनिक अंश/भावनांक म्हणजे काय? भावनांकावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

क) कर्मचारी तक्रार म्हणजे आहे? कर्मचारी तक्रारींच्या विविध कारणांची चर्चा करा.

प्र. क्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५

अ) सक्षमता (Competency) म्हणजे काय? सक्षमतेचे वर्गीकरण स्पष्ट करा

ब) कर्मचारी प्रतिबद्धता/कार्यमग्नता (Engagement) या शब्दाचे स्पष्टीकरण करा. कर्मचारी सहभागाचे (Participation) विविध प्रकार कोणते आहेत?

क) कार्य जीवन संतुलन (Work Life balance) प्रभावित करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र. क्र. ६ थोडक्यात टिप लिहालिहा. २०

अ) ई-निवड

ब) प्रशिक्षणाच्या परिणामकारकतेचे मूल्यांकन करण्याच्या पद्धती

क) कर्मचारी कल्याण उपाय

ड) समुपदेशनाचे तंत्र (Counselling)

ई) आकार कमी करणे (Downsizing)

फ) कर्मचारी घट/कमी होणे (Attrition)

****

X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4X51YE814B4

[Time: 3 Hours] **[Marks: 100]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the correct answer and rewrite the statement (any ten) **10**

1. ---------- is the basic cause of international trade according to David Ricardo.
   a) Difference in comparative costs b) Difference in availability of factors
   c) Difference in standard of living d) Difference in Political background

2. The concept of single factoral terms of trade was introduced by _____.
   a) Dorrance b) Viner
   c) Taussig d) Keyne

3. The offer curve of a country denotes the offer of its ---------- against its imports.
   a) Exports b) Imports
   c) Capital d) Donations

4. Imposition of tariffs on imports may make a country's terms of trade _____.
   a) Unfavourable b) Favourable
   c) Zero d) Neutral

5. Which of the following is the argument for free trade?
   a) Self-sufficiency b) Infant industry argument
   c) Promotes specialization d) Anti-dumping measure

6. What caused the Eurozone crisis?
   a) Political reasons b) Debt crisis
   c) Investment crisis d) Social crisis

7. _____ account of BOP records the exports and imports of goods only.
   a) Capital account b) Current account
   c) Trade account d) Errors and omissions

8. Devaluation results in ----------.
   a) Cheaper imports b) Cheaper exports
   c) Fall in exports d) Rise in imports

9. Under WTO, TRIPs cover _____.
   a) Foreign Investment b) Foreign aid
   c) Services d) Patents

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

10. _____ operate in foreign exchange market for the purpose of making profit.
    a) Hedgers b) Central banks
    c) Bidders d) Speculators

11. Foreign exchange is demanded for _____.
    a) Impots b) Exports
    c) Exports of services d) Capital inflows

12. Flexible exchange rate system is also known as _____
    a) Fixed exchange rate system b) Neutral exchange rate system
    c) Floating exchange rate system d) Pegged exchange rate system

B) State whether the following statements are True or False. (any ten) **10**

1. Ricardo's theory of international trade neglects demand conditions.
2. International trade will not occur in case of equal cost difference.
3. The concept of reciprocal demand was introduced by Marshall.
4. Tariffs are duties imposed on imports.
5. Quotas increase the revenue for the Government.
6. ASEAN is a growing hub of consumer demand.
7. The current account balance records all long-term transactions of the country.
8. Devaluation is the official lowering of value of a currency in terms of other currency.
9. TRIMS ensures protection of intellectual property rights.
10. Central banks and the commercial banks are the only dealers in the foreign exchange market.
11. Supply of foreign exchange is generated through exports.
12. The central banks can influence the foreign exchange rate.

Q.2 Answer any two of the following. **15**

a. Explain the Ricardian Comparative Cost Difference Theory of International Trade.

b. Explain the concepts of i) Gross Barter terms of trade ii) Net Barter Terms of Trade and iii) Income Terms of trade in detail.

c. Analyze the various gains from international trade.

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

Q.3 Answer any two of the following. **15**

a. What is protection? Make a case for protection.

b. Explain the different types of non-tariff barriers.

c. What are the different effects of tariffs? Explain.

Q.4 Answer any two of the following. **15**

a. What is the balance of payments? Explain the causes of disequilibrium in balance of payments.

b. Explain monetary and nonmonetary measures to correct disequilibrium in balance of payments.

c. Explain the important features of TRIPs under WTO.

Q.5 Answer any two of the following. **15**

a. Explain the functions and participants of foreign exchange market.

b. How is the equilibrium rate of exchange determined? Explain.

c. Explain the role of the central bank in foreign exchange rate management.

Q.6 Write short notes on any four of the following. **20**

a. Limitations of Modern Theory of International Trade

b. Offer curves.

c. Arguments for free trade

d. Types of Economic Integration

e. Structure of BOP

f. Absolute version of purchasing power parity Theory

****

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

मराठी रुपांतर

[वेळ: तीन तास] **[गुण : १००]**

तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे ना हे तपासून पहा.

सूचना : 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.१ अ) योग्य उत्तर निवडा आणि विधान पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा) **१०**

१. १) डेव्हिड रिकार्डो यांच्या मते --------- हे आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे मूळ कारण आहे.

अ) तुलनात्मक खर्चातील फरक ब) घटकांच्या उपलब्धतेतील फरक

क) राहणीमानातील फरक ड) राजकीय पार्श्वभूमीतील फरक

२. व्यापाराच्या एकल तथ्यात्मक व्यापार शर्तीची (सिंगल फॅक्टोरल) संकल्पना _____ यांनी मांडली.

अ) डोरेन्स ब) विनर

क) टॉसिंग ड) केन्स

३. एखाद्या देशाचं देयता वक्र त्या देशाच्या आयातीच्या तुलनेत ---------- देयता दर्शवतो .

अ) निर्यात ब) आयात

क) भांडवल ड) देणग्या

४. आयातीवर शुल्क लागू केल्याने देशाच्या व्यापार शर्ती _____ होऊ शकतात.

अ) प्रतिकूल ब) अनुकूल

क) शून्य ड) तटस्थ

५. पुढील पैकी कोणता युक्तिवाद मुक्त वव्यापाराच्या बाजूचा युक्तिवाद आहे?

अ) स्वयंपूर्णता ब) शिशु उद्योग युक्तिवाद

क) विशेषीकरणाला प्रोत्साहन ड) अवपुंजन रोधक उपाय

६. युरोझोन संकट कशामुळे निर्माण झाले?

अ) राजकीय कारणे ब) कर्जाचे संकट

क) गुंतवणूक संकट ड) सामाजिक संकट

७. व्यवहार शेषाचे _____ खाते केवळ मालाची निर्यात आणि आयात नोंदवते.

अ) भांडवली खाते ब) चालू खाते

क) व्यापार खाते ड) चुका आणि वगळणे

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

८. . अवमूल्यनाचा परिणाम ---------- मध्ये होतो.

अ) स्वस्त आयात ब) स्वस्त निर्यात

क) निर्यातीत घसरण ड) आयातीत वाढ

९. आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटने अंतर्गत व्यापार संबंधी बौद्धिक संपदा करारा मध्ये ---------- समाविष्ट होते.

अ) परकीय गुंतवणूक ब) परकीय मदत

क) सेवा ड) पेटंट

१०. _____ नफा कमावण्याच्या उद्देशाने परकीय चलन बाजारात काम करतात.

अ) हेजर्स ब) मध्यवर्ती बँका

क) बोली लावणारे ड) सट्टेबाज

११. _____ साठी परकीय चलनाची मागणी केली जाते.

अ) आयात ब) निर्यात

क) सेवांची निर्यात ड) भांडवली प्रवाह

१२. लवचिक विनिमय दर प्रणालीला _____ असेही म्हणतात

अ) स्थिर विनिमय दर प्रणाली ब) तटस्थ विनिमय दर प्रणाली

क) तरल विनियम दर प्रणाली ड) विशिष्ट पातळीवरील विनियम प्रणाली

ब) पुढील विधाने बरोबर आहेत की चूक ते सांगा. (कोणतेही दहा) **१०**

१. रिकार्डोचा आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा सिद्धांत मागणीच्या परिस्थितीकडे दुर्लक्ष करतो.

२. समान खर्चाच्या फरकाच्या स्थितीत आंतरराष्ट्रीय व्यापार होत नाही.

३. अनोन्य मागणीची संकल्पना मार्शल यांनी मांडली होती.

४. जकाती म्हणजे हे आयातीवर लादलेले शुल्क होय .

५. कोट्यामुळे सरकारचा महसूल वाढतो.

६. ASEAN हे ग्राहकांच्या वाढत्या मागणीचे केंद्र बनले आहे.

७. चालू खात्यातील शिल्लक देशाच्या सर्व दीर्घकालीन व्यवहारांची नोंद करते.

८. अवमूल्यन म्हणजे इतर चलनाच्या संदर्भात चलनाचे मूल्य अधिकृतपणे कमी करणे.

९. व्यापार संबंधी गुंतवणूक उपाय (TRIMS) बौद्धिक संपदा अधिकारांचे संरक्षण सुनिश्चित करते.

१०. परकीय चलन बाजारात मध्यवर्ती बँका आणि व्यावसायिक बँका या केवळ खरेदी विक्री व्यवहार करतात.

११. परकीय चलनाचा पुरवठा निर्यातीतून होतो.

१२. मध्यवर्ती बँका परकीय चलन दरावर प्रभाव टाकू शकतात.

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

प्र.२ पुढील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. १५

अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा रिकार्डो यांचा तुलनात्मक खर्च फरक सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब i) व्यापाराच्या एकूण वस्तुविनिमय शर्ती ii) व्यापाराच्या निव्वळ वस्तु विनिमय शर्ती आणि iii) व्यापाराच्या उत्पन्न शर्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

क आंतरराष्ट्रीय व्यापारातील विविध लाभांचे विश्लेषण करा.

प्र .3 खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. १५

अ संरक्षणवादी व्यापार धोरण म्हणजे काय?संरक्षणवादी व्यापार धोरणाच्या बाजूने युक्तिवाद करा .

ब विविध प्रकारचे जकतेतर अडथळे स्पष्ट करा.

क जकातीचे वेगवेगळे परिणाम काय आहेत? स्पष्ट करा .

प्र .४ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. १५

अ व्यवहार शेष म्हणजे काय ? व्यवहार शेषातील असंतुलनाची कारणे स्पष्ट करा.

ब व्यवहार शेषातील असंतुलन सुधारण्यासाठी मौद्रिक आणि गैर-मौद्रिक उपाय स्पष्ट करा.

क आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटने अंतर्गत व्यापार संबंधी बौद्धिक संपदा कराराची ची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र .५ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. १५

अ परकीय चलन बाजाराची कार्ये आणि सहभागी स्पष्ट करा.

ब विनिमयाचा समतोल दर कसा ठरवला जातो? स्पष्ट करा .

क परकीय चलन दर व्यवस्थापनात मध्यवर्ती बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.६ खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीप लिहा. २०

अ आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या आधुनिक सिद्धांताच्या मर्यादा

ब देयता वक्र .

क मुक्त व्यापारासाठी युक्तिवाद

ड आर्थिक एकात्मतेचे प्रकार

इ व्यवहार शेषाची रचना

फ क्रयशक्ती समता सिद्धांताची परिपूर्ण आवृत्ती.

****

X51YF0014EX51YF0014EX51YF0014EX51YF0014E

Time: 3 Hours Marks: 100

1) All questions are compulsory with internal options.
2) Working notes from a part of the answer and have to be solved immediately after the question and not on the last page of the answer sheet.

Q.1. A) Select the correct answer from the option and rewrite the statement: (Any Ten) **(10)**

1) _____ is the length of time a project takes to recover its initial cash outlay.
(NPV,IRR,Pay back period)
2) _____ method is based on accounting profit not on cash flows.
(NPV, Profitability Index, ARR)
3) A project involves an initial investment of Rs. 1,00,000 and give an annual cash inflow of Rs. 20,000 for 8 years. What is payback period of project_____
(5 years, 6 years, 8 years)
4) _____ working capital is always a positive figure.
(Gross working capital, Balance sheet working capital, Net working capital)
5) _____ is equal to fixed cost at breakeven point.
(Contribution, profit, Variable cost)
6) The operating cycle becomes short when there is _____ working capital.
(Inadequate, Adequate, NO)
7) If margin of safety is Rs. 1,60,000 and profit is 40,000 then P/V ratio will be _____
(25%, 20%, 40%)
8) _____ means holding cash to protect against uncertainties.
(Transaction motive, Precautionary motive, Speculative motive)
9) Exhibition expenses fall under _____ overheads.
(Factory expenses, administration expenses, selling expenses)
10) P/V ratio will increase if there is _____
(A decrease in variable cost per unit, A decrease in selling price per unit, decrease in fixed cost)
11) When fixed cost is Rs. 20,000 and P/V ratio is 25% then calculate BEP sales _____
(Rs.1,60,000, Rs. 80,000, Rs. 40,000)
12) _____ is the interest rate organizations use for discounting future cash flows.
(Retained earnings, cost of capital, risk free rate)

B) State whether the following statements are true or false : **(10)**

1) NPV method of evaluating projects consider time value of money.
2) Depreciation is added back to annual income while computing Average Rate of Return.
3) Working capital requirement is high, when supply of raw materials is irregular.
4) Interest on loans does not form a part of cost sheet.
5) The working capital requirement decreases, if the operating cycle is longer.
6) Cost of production includes prime cost plus selling overheads.
7) Margin of safety is the difference of actual sales over break even sales.
8) Depreciation on furniture is office overheads
9) Salvage value of machine at the end of useful life of a machine decreases cash inflow of the respective year.
10) Variable cost per unit decreases when production volume increases.
11) ABC analysis shows classification of debtors in A,B,C category.
12) Excessive investment in current assets results in high profitability.

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

Q.2. (A) DCL is considering the purchase of a machine. Two machines P and Q are availableFrom the following information relating to the two machines suggest which of the two is recommended under: **(15)**

1) ARR
2) Payback method
3) Payback profitability

Provide depreciation on straight line method

Particulars	Machine P	Machine Q
Cost of each machine	4,00,000	5,60,000
Working life	5 years	7 years
Rate of income tax	40%	50%
Earnings before tax and depreciation		
Years		
1	1,00,000	1,00,000
2	1,00,000	1,60,000
3	1,50,000	1,60,000
4	1,20,000	1,20,000
5	1,00,000	1,00,000
6	------	1,00,000
7	--------	1,00,000

OR

Q.2. (A) A company can make either of two investment at period given, assuming a required rate of return 10%, determine for each project: **(15)**

(a) The payback period
(b) NPV
(c) The profitability index

You may assume straight line depreciation.

	Model A	Model B
Cost of investment (Rs.)	1,00,000	1,00,000
Expected life (no salvage)	5 years	5 years
Projected net income (after depreciation, interest and taxes)		
Year	Rs.	Rs.
1	20,000	24,000
2	20,000	24,000
3	40,000	24,000
4	40,000	24,000
5	40,000	24,000

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

Q.3. (A) The following cost percentage to sales has been extracted from the cost sheet. **(15)**

Material 50%
Labour 20%
Overhead10%

Production and sales in 2021was 24,000 units and it is proposed to
Maintain the same production during 2022.

1) Raw materials are expected to remain in stores for an average period of one month.
2) Finished goods are to stay in warehouse on an average for one month.
3) Credit allowed by supplier was two months.
4) 25% of sales is on cash basis and Debtors are allowed two months credit.
5) Each unit of production will be in process for an average of one and half months.
6) Time lag in payment of wages and overheads are one month.
7) Sales price per unit Rs.120
8) Keep 10% margin of safety on net working capital.
9) Production and sales are spread evenly throughout the year.

Prepare estimated working capital required for 2022.

OR

Q.3. (A) From the following data provided by M/s.Kishore and SonsLtd., estimate **(15)**
Working capital requirement for the year ended 31st march, 2022.

a) Estimated activity/operations for the year 130,000 units (52 weeks)
b) Raw material remains in stock for 2 weeks and production cycle takes 2 weeks.
c) Finished goods remaining in stock for 2 weeks.
d) 2 weeks credit is allowed by suppliers
e) 20% of sales on cash basis & 4 weeks credit is allowed to debtors.
f) Time lag in payment of wages and overheads is 2 weeks each.
g) Cash and bank balance to be maintained Rs. 25,000.
h) Selling price per unit is Rs. 15
i) Analysis of cost per unit as follows :
   a) Raw material $33^{1/3}$% of sales.
   b) Labour and overheads in the ratio of 6 : 4 per unit
   c) Profit is at Rs. 5 per unit.

Assume that the operations are evenly spread throughout the year.Wages and overheads accrue similarly. Debtors are to be estimated at selling price

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

Q.4. (A) Sai Ltd. wants you to prepare cash Budget of the company for 3 months April to June 2024. You are given the following information. **(15)**

Month	Sales	Purchases	Wages	Other expenses
January	30,000	10,000	7,500	5,000
February	25,000	10,000	7,500	5,000
March	40,000	20,000	7,500	7,500
April	50,000	25,000	12,500	10,000
May	70,000	35,000	12,500	10,000
June	80,000	30,000	15,000	10,000

Additional information:
1) Sales are 20% cash and the balance at two months credit. Purchases are at one month's credit subject to a cash discount of 5%.
2) Wages are paid ½ month in arrear and other expenses are paid one month in arrear.
3) During may, the company pays a dividend of Rs. 30,000 and during June, deferred payment installment (quarterly) of Rs. 25,000 will fall due.
4) It is expected that at the end of march, there will be cash balance of Rs. 14,000.
Prepare cash budget as required.

OR

Q.4. (A) Mannat Ltd. wants you to prepare cash Budget of the company for 3 months April to June 2023. You are given the following information. **(15)**

Month	Sales	Purchases	Wages	Other expenses
January(actual)	40,000	40,000	20,000	5,000
February(actual)	40,000	50,000	18,000	6,000
March (actual)	1,00,000	60,000	22,000	6,000
April(budgeted)	80,000	42,000	24,000	7,000
May(budgeted)	80,000	45,000	20,000	6,000
June(budgeted)	1,00,000	35,000	18,000	5,000

Additional information:
1) 10% of the purchases and 20% of sales are for cash.
2) Debtors are realized after 1 month. Credit purchases are paid off regularly after one month.
3) Wages are paid half monthly and the rent of Rs. 500 included in expenses is paid monthly.
4) Cash and bank balance as on April 1 was Rs. 40,000.
Prepare cash budget as required.

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

Q.5 (A) The sales and profits during the two years were as follows: **(15)**

Year ending 31st march	Sales Rs.	Profit Rs.
2020	4,00,000	40,000
2021	6,00,000	80,000

Calculate : (a)Profit volume ratio (b)Fixed cost (c)Break even point

(a) If the company wants to have a profit of Rs. 12,000 what should be the level of sales?

(b) Profit when sales are Rs. 7,50,000

OR

Q.5. (A) Prepare a cost sheet from the following particulars of Anil Ltd. for the year 2022. **(15)**

Particulars	Rs.
Opening stock of Raw material	20,000
Freight on raw material	12,000
Purchase of raw material	1,20,000
Direct expenses	35,000
Salaries: Factory Administration Selling and distribution	 12,500 8,000 9,000
General office expenses	11,000
Factory supervision	7,500
Salesman's commission	6,000
Advertisement and promotion	40,000
Postage and telegram	2,500
Depreciation on factory Building	22,000
Depreciation on Delivery Van	8,500
Depreciation on office furniture	13,000
Factory Insurance	10,000
Sales	5,00,000
Closing stock of raw material	22,000
Productive labour	50,000

Q.6. (A) Explain factors determining working capital requirement. **(10)**

(B) Explain in detail motives of holding cash. **(10)**

OR

Q.6. **<u>Write short notes(any four)</u>** **(20)**

(a) Margin of safety

(b) Cost of capital

(c) Merits and limitations of pay back method

(d) Break Even Point

(e) Classification of overheads

(f) Money market instruments.

****

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

वेळ तास ३ : गुण १०० :

1) सर्व प्रश्न अंतर्गत पर्यायांसह अनिवार्य आहेत.

2) कच्चे काम हे उत्तराच्या एका भाग असून लगेच सोडवा, प्रश्न उत्तरपत्रिकेच्या शेवटच्या पानावर नाही.

प्र.१. अ) पर्यायातून योग्य उत्तर निवडा आणि विधान पुन्हा लिहा: (कोणतेही दहा) १०

१) _____ हा प्रकल्पाचा प्रारंभिक रोख खर्च वसूल करण्यासाठी लागणारा कालावधी आहे.
(NPV, IRR, पे बॅक कालावधी)

२) _____ पद्धत हिशेब नफ्यावर आधारित आहे रोख प्रवाहावर नाही.
(NPV, नफा निर्देशांक, ARR)

३) एका प्रकल्पात रु.ची प्रारंभिक गुंतवणूक असते. 1,00,000 आणि वार्षिक रोख प्रवाह द्या. 8 वर्षांसाठी 20,000. प्रकल्पाचा परतावा कालावधी काय आहे _____
(५वर्षे, ६ वर्षे, ८ वर्षे)

४) _____ खेळते भांडवल नेहमीच सकारात्मक आकृती असते.
(एकूण खेळते भांडवल, ताळेबंद खेळते भांडवल, निव्वळ खेळते भांडवल)

५) _____ ब्रेकइव्हन पॉइंटवर निश्चित खर्चाच्या समान आहे.
(योगदान, नफा, परिवर्तनीय खर्च)

६) जेव्हा _____ कार्यरत भांडवल असते तेव्हा ऑपरेटिंग सायकल लहान होते.
(अपर्याप्त, पुरेसे, नाही)

७) जर सुरक्षिततेचे मार्जिन रु. १६०००० आणि नफा ४०००० असेल तर P/V गुणोत्तर _____ असेल
(२५%, २०%, ४०%)

८) _____ म्हणजे अनिश्चिततेपासून संरक्षण करण्यासाठी रोख रक्कम ठेवणे.
(व्यवहाराचा हेतू, सावधगिरीचा हेतू, सट्टा हेतू)

९) प्रदर्शन खर्च _____ ओव्हरहेड्स अंतर्गत येतो.
(कारखाना खर्च, प्रशासन खर्च, विक्री खर्च)

१०) _____ असल्यास P/V गुणोत्तर वाढेल
(प्रति युनिट परिवर्तनीय किंमतीतील घट, प्रति युनिट विक्री किंमतीत घट, निश्चित खर्चात घट)

११) जेव्हा निश्चित किंमत रु. २०००० आणि P/V प्रमाण 25% आहे मग BEP विक्रीची गणना करा _____
(रु. १६०००, रु. ८०००, रु. ४००००)

१२) _____ हा व्याजदर संस्था भविष्यातील रोख प्रवाहांना सूट देण्यासाठी वापरतात.
(ठेवलेली कमाई, भांडवलाची किंमत, जोखीम मुक्त दर)

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

ब) खालील विधाने सत्य की असत्य आहेत ते सांगा: (कोणतेहीदहा) १०

१) प्रकल्पांचे मूल्यमापन करण्याची NPV पद्धत पैशाचे वेळेचे मूल्य विचारात घ्या.

२) परताव्याच्या सरासरी दराची गणना करताना घसारा परत वार्षिक उत्पन्नात जोडला जातो.

३) कच्च्या मालाचा पुरवठा अनियमित असताना खेळत्या भांडवलाची गरज जास्त असते.

४) कर्जावरील व्याज हा खर्च पत्रकाचा भाग बनत नाही.

५) जर ऑपरेटिंग सायकल जास्त असेल तर खेळत्या भांडवलाची गरज कमी होते.

६) उत्पादन खर्चामध्ये प्राइम कॉस्ट अधिक विक्री ओव्हरहेड समाविष्ट आहे.

७) सुरक्षिततेचे मार्जिन म्हणजे ब्रेक इव्हन विक्रीपेक्षा वास्तविक विक्रीतील फरक.

८) फर्निचरवरील घसारा म्हणजे ऑफिस ओव्हरहेड्स होय .

९) मशीनच्या उपयुक्त आयुष्याच्या शेवटी यंत्राचे साल्व्हेज मूल्य संबंधित वर्षातील रोख प्रवाह कमी करते.

१०) जेव्हा उत्पादनाचे प्रमाण वाढते तेव्हा प्रति युनिट परिवर्तनीय किंमत कमी होते.

११) ABC विश्लेषण A, B, C श्रेणीतील कर्जदारांचे वर्गीकरण दर्शविते.

१२) चालू मालमत्तेमध्ये जास्त गुंतवणुकीमुळे उच्च नफा मिळतो.

प्रश्न २ अ. डीशील मशीन खरेदी करण्याच्या विचारात आहे. दोन मशीन P आणि Q उपलब्ध आहेत १५

दोन मशीन्सशी संबंधित खालील माहितीवरून सूचित होते की खालीलपैकी कोणत्याची मशीन खरेदी केली जाते:

1) ARR

2) पेबॅक पद्धत

3) परतावा नफा

सरळ रेषेच्या पद्धतीवर घसारा द्या

तपशील	मशीन P	मशीन Q
मशीन ची किमत	४०००००	५६००००
आयुर्मान	५ वर्ष	७ वर्ष
कर दर	४०%	५०%
कर व घसारा पूर्व उत्पन्न		
वर्ष		
१	१०००००	१०००००
२	१०००००	१६००००
३	१५००००	१६००००
४	१२००००	१२००००
५	१०००००	१०००००
६	------	१०००००
७	--------	१०००००

किंवा

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

प्रश्न २ अ. कंपनी ने १०% परताव्याचा आवश्यक दर गृहीत धरून दिलेल्या कालावधीत दोनपैकी एक गुंतवणूक करू शकते, प्रत्येक प्रकल्पासाठी निर्धारित करा: १५

(a) परतफेड कालावधी

(b) NPV

(c) नफा निर्देशांक

तुम्ही सरळ रेषेतील घसारा गृहीत धरू शकता.

	मोडेल A	मोडेल B
गुंतवणूक परिव्यय	१०००००	१०००००
आयुर्मान (no salvage)	५ वर्ष	५ वर्ष
एकूण नफा (घसारा, व्याज व कर नंतर)		
वर्ष		
१	रुपये	रुपये
२	२००००	२४०००
३	२००००	२४०००
४	४००००	२४०००
५	४००००	२४०००
	४००००	२४०००

प्रश्न ३ अ. विक्रीसाठी खालील किमतीची टक्केवारी खर्च पत्रकातून काढली गेली आहे. १५

साहित्य ५०%
श्रम २०%
ओव्हरहेड १०%

२०२१ मध्ये उत्पादन आणि विक्री २४००० नग होती आणि ती प्रस्तावित आहे
२०२२ मध्ये समान उत्पादन राखा.

1) कच्चा माल सरासरी एक महिन्याच्या कालावधीसाठी स्टोअरमध्ये राहणे अपेक्षित आहे.
२) तयार माल गोदामात सरासरी एक महिना ठेवावा लागतो.
3) पुरवठादाराने क्रेडिट दोन महिन्यांची परवानगी दिली होती.
4) २५% विक्री रोख आधारावर केली जाते आणि कर्जदारांना दोन महिन्यांचे क्रेडिट दिले जाते.
5) उत्पादनाचे प्रत्येक युनिट सरासरी दीड महिन्यासाठी प्रक्रियेत असेल.
6) मजुरी आणि ओव्हरहेड्सच्या भरणामध्ये एक महिन्याचा कालावधी लागतो.
7) विक्री किंमत प्रति नग रु.१२०.
8) निव्वळ कार्यरत भांडवलावर सुरक्षिततेचे १०% मार्जिन ठेवा.
9) उत्पादन आणि विक्री वर्षभर समान प्रमाणात होते.
२०२२ साठी आवश्यक अंदाजे खेळते भांडवल तयार करा.

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

किंवा

प्रश्न ३ अ .मेसर्स किशोर लिमिटेड व सन्स द्वारे प्रदान केलेल्या खालील डेटावरून, अंदाज १५
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी खेळत्या भांडवल काढा.
अआठवडे ५२) नग १३०००० चालू वर्षा मध्ये () साठी अंदाजे उत्पादन ऑपरेशन/

ब) कच्चा माल आठवडे स्टॉकमध्ये रा 2हतो आणि उत्पादन चक्र .आठवडे घेते 2
क) तयार माल २ आठवडे स्टॉकमध्ये शिल्लक आहे.
ड) पुरवठादारांद्वारे आठवड्यांच्या क्रेडिटला परवानगी आहे 2
इ) 20% विक्री रोख आधारावर आणि कर्जदारांना ४ आठवडे क्रेडिट दिले जाते.
फ) मजुरी आणि ओव्हरहेडच्या पेमेंटमध्ये प्रत्येकी २ आठवडे अंतर आहे.
ग) रोख रक्कम आणि बँक शिल्लक रु.२५०००.
ह) प्रति नग विक्री किंमत रु१५ .
ज) खालीलप्रमाणे प्रति नग खर्चाचे विश्लेषण:
अ) कच्चा माल ३३ १.विक्री %३/
ब) ६प्रति नगच्या प्रमाणात श्रम आणि ओव्हरहेड ४:
क) नफा रुप्रति नग ५ ..
असे गृहीत धरा की ऑपरेशन्स वर्षभर समान रीतीने चालतेना ंकर्जदारा .वेतन आणि ओव्हरहेड सारखेच जमा होतात. विक्री किंमतीचा अंदाज लावला जातो

प्रश्न ४ अ साई लिमिटेड तुम्हाला कंपनीचे ३ महिन्यांचे एप्रिल ते जून २०२४ चे रोख बजेट तयार करायचे आहे. तुम्हाला खालील माहिती दिली आहे १५

महिना	विक्री	खरेदी	मजुरी	इतर खर्च
जानेवारी	३००००	१००००	७५००	५०००
फेब्रुवारी	२५०००	१००००	७५००	५०००
मार्च	४००००	२००००	७५००	७५००
एप्रिल	५००००	२५०००	१२५००	१००००
मे	७००००	३५०००	१२५००	१००००
जुन	८००००	३००००	१५०००	१००००

अतिरिक्त माहिती:
1) विक्री २०५ खरेदी .रोख आणि दोन महिन्यांच्या क्रेडिटवर शिल्लक आहे %% च्या रोख सवलतीच्या अधीन असलेल्या एका महिन्याच्या क्रेडिटवर आहेत.
२.मजुरी दीड महिन्याची थकबाकी दिली जाते आणि इतर खर्च एक महिन्याच्या थकबाकीत दिले जातात (
३मे दरम्यान (, कंपनी रुआणि जून दरम्यान ३०००० .चा लाभांश देते., रु २५००० (त्रैमासिक) चा स्थगित पेमेंट हप्ता. देय पडतील.
४ची रोख शिल्लक राहण्याची अपेक्षा आहे १४०००.मार्च अखेरीस रु (. रोख बजेट तयार करा.

किंवा

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

प्रश्न ४अ मन्नत लिमिटेड. ला तुम्हाला कंपनीचे ३ महिन्यांचे एप्रिल ते जून २०२३ चे रोख बजेट तयार करायचे आहे . .तुम्हाला खालील माहिती दिली आहे १५

महिना	विक्री	खरेदी	मजुरी	इतर खर्च
जानेवारी (वास्तविक)	४००००	४००००	२००००	५०००
फेब्रुवारी (वास्तविक	४००००	५००००	१८०००	६०००
मार्च (वास्तविक)	१०००००	६००००	२२०००	६०००
एप्रिल (अंदाजित)	४२०००	४२०००	२४०००	७०००
मे (अंदाजित)	८००००	४५०००	२००००	६०००
जुन (अंदाजित)	१०००००	१८०००	१८०००	५०००

अतिरिक्त माहिती:

1) १०२० खरेदी आणि %% विक्री रोखीसाठी आहे.

2) कर्जदार एक महिन्यानंतर कळतात उधारी खरेदीचे पैसे एका महिन्यानंतर .नियमितपणे दिले जातात.

3) मजुरी अर्ध्या महिन्याला दिली जाते आणि रु.रुपये मासिक दिले जातात ५०० खर्चामध्ये समाविष्ट .

4) १ एप्रिल रोजी रोख आणि बँक शिल्लक रु.रोख बजेट तयार करा .४०००० .

प्रश्न ५ अ दोन वर्षातील विक्री आणि नफा खालीलप्रमाणे होता: १५

३१ मार्च अखेरचे	विक्री रु	नफा रु.
२०२०	४०००००	४००००
२०२१	६०००००	८००००

गणना करा) :a) नफा प्रमाण प्रमाण)b) निश्चित किंमत)F.C.)) c) ब्रेक इव्हन पॉइंट

a) कंपनीला रुनफा हवा असेल तरविक्रीची पातळी काय असावी १२००० .?

)b) विक्री रु. ७५०००० .असताना नफा .

किंवा

प्रश्न ५ अ अनिल लिमिटेड चे सन २०२२ चे परीव्यय पत्रक तयार करा. १५

परिव्यय	रुपये
आरंभीचा कच्चामाल	२००००
कच्चा मालावरील खर्च	१२०००
कच्चा माल खरेदी	१२००००
थेट खर्च	३५०००
पगार :	

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

कारखाना	१२५००
कार्यलय	८०००
विक्री व वितरण	९०००
इतर कार्यालय खर्च	११०००
कारखाना सुपरविजीन	७५००
सेल्समन कमिशन	६०००
जाहिरात व प्रोमोशन	४००००
टपाल व तार	२५००
कारखान इमारत घसारा	२२०००
डिलिव्हरी व्हान घसारा	८५००
कार्यालय फर्निचर घसारा	१३०००
कारखान विमा	१००००
विक्री	५०००००
शेवटचा कच्चा माल	२२०००
उत्पादित मजुरी	५००००

प्रश्न ६ अ) खेळत्या भांडवलाची गरज ठरवणारे घटक स्पष्ट करा. १०

ब.रोख ठेवण्याचे सविस्तर हेतू स्पष्ट करा (१०

किंवा

प्रश्न ६ टिपा लिहा (कोणत्याही चार) २०

असुरक्षिततेचा मार्जिन (

बभांडवलाची किंमत (

कपे बॅक पद्धतीचे गुण आणि मर्यादा (

डब्रेक इव्हन पॉइंट (

इओव्हरहेड्सचे वर्गीकरण (

फ.मनी मार्केट साधने (

****

X51Y743306X51Y743306X51Y743306X51Y743306

3 Hours **Total Marks 100**

Note:

1. All Questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks allotted to the questions.
3. Working Notes wherever necessary should form a part of your answer.
4. Calculate figures up to the two decimal points wherever required.

Q1. A) Multiple Choice Questions. (answer any ten) **10**

1. Standard Quantity of Materials is 1,000 kg, Actual Quantity is 900 kg, Standard Price is Rs. 12 per kg, Actual Price is Rs.16 per kg. Find material price variance____
   a. Rs.2,400(A) b. Rs.3,600(A)
   c. Rs. 1,200(F) d. Rs.2,100(F)
2. In standard costing, Labour Rate Variance affects _____
   a. Material Cost Variance b. Material Price Variance
   c. Labour Cost Variance d. Labour Efficiency Variance
3. Material Cost Variance = _____ Plus Material Usage Variance.
   a. Labour Efficiency Variance b. Material Price Variance
   c. Material Mix Variance d. Material Yield Variance
4. Cost drivers are _____.
   a. group of individual costs whose total is allocated b. used to assign costs
   c. selected to minimize allocated costs d. equivalent to cost pools
5. The process of Benchmarking begins with the _____ phase
   a. Data collection b. Analysis
   c. Review d. Plan
6. The full form of ABC is _____.
   a. Activity Based Costing b. Action Based Costing
   c. Activity Business Costing d. Accounting Based Costing
7. Marginal costing is mainly concerned with _____
   a. Fixed cost b. variable cost
   c. semi fixed cost d. Estimated cost
8. Contribution is equal to _____
   a. Sales + Variable cost b. Fixed Cost - Profit
   c. Sales x P/V ratio d. Sales - profit
9. A company has sales of Rs. 4,00,000, P/V ratio is 20% and fixed cost is Rs. 30,000, the profit will be Rs._____.
   a. Rs 50,000 b. Rs.40,000
   c. Rs.70,000 d. Rs.80,000
10. Opening balance of WIP is recorded on _____
    a. Debit side of Stores ledger control account
    b. Credit side of Stores ledger control account
    c. Debit side of WIP ledger control account
    d. Credit side of WIP ledger control account

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

11. Subcontract Cost paid for the Contract is debited to _____
    a. Contractee Account b. Contract Account
    c. Sub- Contact Account d. Costing Profit and Loss Account
12. Process Output is 50,000 units, Normal Loss is 6,000 units, Abnormal Loss is 4,000 units .The Input is _____.
    a. 40,000 units b. 30,000 units
    c. 60,000 units d. 75,000 units

B) State whether the following statements are True or False (any ten): 10

1. Material usage variance is calculated on the basis of difference between the standard price and the actual price.
2. The standard cost and the estimated cost are the synonyms of each other.
3. Standard cost denotes cost which is pre-determined on the basis of specifications laid down by the management.
4. Machine setup is normally considered a batch level activity.
5. ABC does not lead to control over overhead costs.
6. Overheads are allocated on the basis of direct labour cost only.
7. Contribution is the sum total of fixed cost and profit.
8. The selling price reduction results in reduction of P/V ratio.
9. At no profit no loss Contribution is equal to fixed cost.
10. When raw material is purchased, the stores ledger account is debited.
11. In Contract Costing, the amount of work done after the certification by the architect is known as work certified.
12. Normal loss is treated as normal cost of production.

Q2 A) M/s. Akshay & Company has undertaken two contracts one at Mumbai and another at Nasik. The details of the contracts are given below for the year ended 31st March, 2023: **20**

	Contract at Mumbai	**Contract at Nasik**
Date of commencement	1st July, 2022	1st October, 2022
Contract Price	10,00,000	20,00,000
Direct Labour	2,60,000	1,90,000
Material issued from stores	2,00,000	2,20,000
Material returned to stores	15,000	18,000
Plant installed at site	2,50,000	4,00,000
Direct Expenses	50,000	40,000
Office Overheads	20,000	15,000
Material Sold (Cost Rs.10,000)	12,000	--
Material at Site	25,000	35,000
Cash received from Contractee (representing 80% of work certified)	5,00,000	2,40,000
Work Uncertified	15,000	12,000
Architect Fees	10,000	5,000

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

(i) Provide depreciation on plant at 25% p.a.

(ii) During the year materials costing Rs.16,000 were transferred from Nasik Contract to Mumbai Contract.

Prepare Mumbai Contract A/c & Nasik Contract A/c.

OR

Q2 B) Ahuja Construction Pvt. Ltd provides you the following information: **20**

Particulars	Actual Expenditure (1/9/2021 upto 31/3/2022)	Estimated Additional Expenditure (1/4/2022 to 31/3/2023)
Direct Material	1,95,600	1,40,000
Indirect Material	1,14,500	1,27,000
Direct Wages	4,22,000	4,15,000
Supervision Charges	1,40,000	55,000
Architect Fees	1,81,000	1,15,000
Construction overheads	1,35,800	21,750
Administrative Overheads	15,160	24,000
Closing Material at site	75,000	----
Work Uncertified at the end of the year	1,14,800	----
Work Certified during the year	12,50,000	14,50,000

i. Contract Price was Rs.27,00,000

ii. The value of Plant & Machinery sent to site was Rs.6,00,000, whereas the scrap value of the plant & Machinery at the end of the project was estimated to be Rs.30,000

iii. It was decided that the profit to be taken credit for should be that proportion of the estimated profit to be realized on completion of the project which the certified value of work as on 31/3/2022 bears to the total contract price.

You are required to prepare Contract A/c for the period ended 31st March, 2022 along with the working of profit to be taken credit for and estimated contract A/c for the year ending 31/3/2023.

Q.3 A) Abhijeet ltd. Follows non-integrated system of accounting. Following is the trial balance as on1-1-2023 **20**

Particulars	Dr. ₹.	Cr. ₹
Cost Ledger Control a/c		12,00,000
Stores Ledger Control a/c	3,75,000	
W-I-P Control a/c	3,00,000	
Finished Goods Control a/c	5,25,000	

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

Following are the transactions during the month of January 2023.

Material purchased	11,25,000
Material issued to production	4,50,000
Material issued to factory	60,000
Material issued to office	15,000
Total Wages paid	4,50,000
Direct Wages charged to Production	3,75,000
Indirect Wages	75,000
Office Overheads Paid	45,000
Office Overheads applied to Finished Goods	57,000
Selling and Distribution overheads incurred	45,000
Selling and Distribution overheads applied to Cost of Sales	46,500
Factory Overheads charged to Production @35% of Direct Wages	
Finished Goods Produced	12,00,000
Cost of goods sold	15,00,000
Sales	18,00,000

Prepare the following ledger accounts for the month of January 2023

1. Stores Ledger control a/c
2. Work-In-Progress control a/c
3. Finished Goods Ledger control a/c
4. Cost Ledger Control a/c
5. Factory Overhead Control a/c
6. Office Overhead Control a/c
7. Selling and Distribution overhead Control a/c
8. Costing Profit and Loss a/c

OR

Q3.B) Product M is manufactured after it passes through three processes. The following information is obtained from the records of a company for the year ended 31st March, 2023. **20**

Particulars	Process A	Process B	Process C
Direct Material	1250	1000	1500
Direct Labour	1000	1500	2000

500 units at ₹ 5 each were introduced to Process A. There was no stock of materials or work in progress at the beginning and at the end of the year. The output of each process direct to the next process and finally to the Finished Stock A/c. The following additional data is available:

Particulars	Output during the week	Percentage of the normal loss to input	Value of scrap per unit (₹)	Production overhead (₹)
Process A	475	5%	3	1,000
Process B	420	10%	5	1,500
Process C	375	10%	5	2,000

Prepare Process Cost Accounts and Abnormal Gain or Loss Accounts for the year ended 31st March ,2023.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

Q 4.A.1 **10**

In a company:

- Direct Material Rs 4 Per Unit.
- Direct Labour Rs 3 Per Unit.
- Direct Expenses 100% of Direct Labour.
- Selling Price Rs 20 Per Unit.
- Fixed Overheads Rs 50000.

Calculate the following:

1. Break Even Point in units.
2. What should be the Selling Price Per Unit, if the Break Even Point is to be brought down to 4000 units?
3. How many units must be sold to earn a Profit of Rs 10000?

Q4.A.2. **10**

The following data is available for the company dealing in 2 products A and B. Find the relevant Variances.

Particulars	Product A	Product B
Standard Material	10000 Kg.	15000 Kg
Standard Price	Rs.1.5 per Kg	Rs.2.00 per Kg
Actual Material required	8000 Kg	12000 Kg
Actual Price	Rs.1.60 per Kg	Rs.2.20 per Kg.

OR

Q4.B.1. Pass necessary journal entries in the books cost records of the companies from the following information under non-integrated system **10**

Particulars	₹
Raw Material Purchased on Credit	205000
Wages Incurred	50800
Manufacturing overheads Incurred	64000
Materials issued to Production	44400
Materials returned to suppliers	24800
Manufacturing overheads charged to Production	21000
Finished goods produced	450000
Selling and Distribution overheads Incurred	47000
Selling and Distribution overheads charged to Production	26900
Sales	700000

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

Q4.B.2. **10**

Product 'D' is obtained after it is processed through process P & Q.

The following cost information is available for the month ended 31st March, 2023.

Particulars	Processes	
	P	Q
Number of Units Produced in the process	250	-
Rate per Unit of units introduced (₹)	04	-
Cost of Material (₹)	1300	1000
Direct Wages (₹)	1125	1840
Production Overheads (₹)	1125	1840
Normal Loss (% on units introduced in each process i.e. Input)	10%	20%
Value of Scrap per unit (₹)	02	04
Output in units	225	180

There is no stock in any process. You are required to prepare the Process Accounts

Q5.Answer the following questions .

A. Explain the concept of Target Costing in detail? **10**

B Explain the concept of Normal Loss, Abnormal Loss and Abnormal Gain in Process costing ? **10**

OR

Q5 Write short notes **(Any four out of six).** **20**

a) Benchmarking
b) Stages of Life Cycle Costing.
c) Cost Ledger Control Account.
d) P/V ratio.
e) Variance
f) Notional Profit.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास **गुण : १००**

सूचना :

1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. उजवीकडील आकडे प्रश्नांना दिलेले पूर्ण गुण दर्शवतात.
3. जेथे आवश्यक असेल तेथे कार्यरत टिपा तुमच्या उत्तराचा भाग बनल्या पाहिजेत.
4. जेथे आवश्यक असेल तेथे दोन दशांश रक्कम लिहा.

प्र.१. अ) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुंन्हा लिहा. (कोणतेही दहा) **१०**

१. साहित्याची मानक मात्रा १,००० किलो आहे, वास्तविक मात्रा ९०० किलो आहे, मानक किंमत रु. १२ प्रति किलो, वास्तविक किंमत रु. १६ प्रति किलो आहे. साहित्याच्या किंमतीतील फरक शोधा____

अ. रु. २,४००(प्र.) ब. रु.३,६००(प्र .)

क. रु. १,२००(अ.) ड. रु.२,१००(अ.)

२. मानक खर्चामध्ये, श्रम दर भिन्नता _____ प्रभावित करते

अ. साहित्याच्या खर्चमूल्यातील भिन्नता ब. साहित्याच्या किंमतीत भिन्नता

क. श्रम खर्च भिन्नता ड. श्रम कार्यक्षमता भिन्नता

३. साहित्य परिव्ययातील फरक = _____ + साहित्याच्या वापरातील फरक

अ श्रम कार्यक्षमता भिन्नता ब. साहित्याच्या किंमतीत भिन्नता

क साहित्याच्या मिश्रणातील भिन्नता ड. साहित्य उत्पन्न भिन्नता

४. किमतीचे चालक _____ आहेत.

अ वैयक्तिक खर्चाचा समूह ज्यांचे एकूण वाटप केले जाते ते

ब. खर्च नियुक्त करण्यासाठी वापरले जाते ते

क वाटप केलेले खर्च कमी करण्यासाठी निवडलेले ते

ड. खर्च डोह समतुल्य

५. बेंचमार्किंगची प्रक्रिया _____ टप्प्यापासून सुरू होते

अ. माहिती संकलन ब. विश्लेषण

क. पुनरावलोकन ड. योजना

६. ABC चे पूर्ण रूप _____ आहे.

अ. क्रियाकलाप आधारित खर्च ब. कृती आधारित खर्च

क. क्रियाकलाप व्यवसाय खर्च ड. लेखा आधारित खर्च

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

७. किरकोळ खर्च प्रामुख्याने _____ शी संबंधित आहे

अ. निश्चित खर्च ब. बदलणारा खर्च

क. अर्ध निश्चित खर्च ड. अंदाजे किंमत

८. योगदान _____ च्या बरोबरीचे आहे

अ. विक्री + परिवर्तनीय खर्च ब. निश्चित खर्च - नफा

क. विक्री x नफा आकारमान गुणोत्तर ड. विक्री – नफा

९. एका कंपनीची विक्री रु. ४,००,०००, नफा आकारमान प्रमाण २०% आहे आणि निश्चित किंमत रु. ३०,०००, तर नफा रु._____ असेल.

अ. रु ५०,००० ब. रु ४०,०००

क. रु.७०,००० ड रु.८०,०००

१०. प्रगतीपथावरील मालाच्या सुरुवातीचा साठा _____ वर नोंदविला जातो.

अ. साहित्य नियंत्रण खात्याच्या वर्ग बाजू

ब. साहित्य नियंत्रण खात्याच्या जमा बाजू

क. प्रगतीपथावरील माल खातेवही नियंत्रण खात्याची वर्ग बाजू

ड. प्रगतीपथावरील माल खातेवही नियंत्रण खात्याची जमा बाजू

११. करारासाठी दिलेला उपकंत्राट खर्च _____ ला वर्ग केला जातो

अ. कंत्राट खाते ब. करार खाते

क. उप-संपर्क खाते ड. नफा आणि तोटा खाते खर्च

१२. प्रक्रिया उत्पादन ५०,००० नग आहे, सामान्य नुकसान ६,००० नग आहे, असामान्य नुकसान ४,००० नग आहे. सादर केलेले नग _____ आहे.

अ. ४०,००० नग ब. ३०,००० नग

क. ६०,००० नग ड. ७५,००० नग

ब) खालील विधाने सत्य किंवा असत्य आहेत हे सांगा**: (कोणतेही दहा)** **१०**

१. सामग्रीच्या वापरातील फरकाची गणना मानक किंमत आणि वास्तविक किंमत यांच्यातील भिन्नतेच्या आधारावर केली जाते.

२. मानक किंमत आणि अंदाजित किंमत हे एकमेकांचे समानार्थी शब्द आहेत.

३. मानक किंमत ही ती किंमत दर्शवते जी व्यवस्थापनाने दिलेल्या वैशिष्ट्यांच्या आधारावर पूर्व-निर्धारित केली जाते.

४. सयंत्र जुळवणी सामान्यतः तुकडी पातळीवरील क्रियाकलाप मानले जाते.

५. क्रियाकलाप आधारित परिव्यय तंत्रामुळे परिव्यय खर्चावर नियंत्रण राहत नाही.

६. उपरिव्यय हे फक्त प्रत्यक्ष क्षम परिव्ययावर विभागले जाते.

७. योगदान म्हणजे निश्चित परिव्यय आणि नफा यांची एकूण बेरीज.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

८. विक्री किंमत कमी झाल्याचा परिणाम नफा आकारमान प्रमाण कमी होण्यात होतो.

९. ना नफा ना तोटा बिंदुवर योगदान हे निश्चित परिव्यया बरोबरीचे आहे.

१०. कच्चा माल खरेदी केल्यावर, साहित्य नियंत्रण खाते वर्ग केले जाते.

११. कंत्राट परिव्यय पद्धती मध्ये , वास्तुविशारदाद्वारे प्रमाणन केल्यानंतर केलेल्या कामाची रक्कम प्रमाणित कार्य म्हणून ओळखली जाते.

१२. सामान्य तोटा ही उत्पादनाची सामान्य परिव्यय मानली जाते.

प्र.२ अ) मे. अक्षय अँड कंपनीने दोन कंत्राटे मुंबईत आणि दुसरी नाशिक येथे घेतली आहेत. ३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी करारांचे तपशील खाली दिले आहेत: **२०**

	मुंबई कंत्राट	नाशिक कंत्राट
कंत्राट प्रारंभाची तारीख	१ जुलै, २०२२	१ ऑक्टोबर, २०२२
कंत्राटा च किंमत	१०,००,०००	२०,००,०००
थेट श्रम	२,६०,०००	१,९०,०००
गोदामामधून जारी केलेले साहित्य	२,००,०००	२,२०,०००
साहित्य गोदामामध्ये परत आले	१५,०००	१८,०००
कंत्राटजागेवर संयंत्र बसवले	२,५०,०००	४,००,०००
थेट खर्च	५०,०००	४०,०००
कार्यालयीन उपरिव्यय	२०,०००	१५,०००
साहित्य विकले (किंमत रु. १०,०००)	१२,०००	--
कंत्राटस्थळावरील साहित्य	२५,०००	३५,०००
कंत्राटदाराकडून मिळालेली रोख रक्कम (८०% प्रमाणित कामाचे प्रतिनिधित्व करते)	५,००,०००	२,४०,०००
काम अप्रमाणित	१५,०००	१२,०००
वास्तुविशारद शुल्क	१०,०००	५,०००

(i) २५% प्रति वर्ष अनुसार संयंत्रावर घसारा काढा.

(ii) वर्षभरात रु.१६,००० किमतीचे साहित्य नाशिक कंत्राटातून मुंबई कंत्राटामध्ये हस्तांतरित करण्यात आले.

वरील माहितीवरून मुंबई कंत्राट खाते आणि नाशिक कंत्राट खाते तयार करा.

किंवा

प्र.२ .ब) अहुजा बांधकाम कंपनी तुम्हाला खालील माहिती पुरवते: **२०**

तपशील	वास्तविक खर्च (१/९/२०२१ ते ३१/३/२०२२ पर्यंत)	अंदाजित अतिरिक्त खर्च (१/४/२०२२ ते ३१/३/२०२३ पर्यंत)
थेट साहित्य	१,९५,६००	१,४०,०००
अप्रत्यक्ष साहित्य	१,१४,५००	१,२७,०००
थेट वेतन	४,२२,०००	४,१५,०००

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

पर्यवेक्षण शुल्क	१,४०,०००	५५,०००
वास्तुविशारद शुल्क	१,८१,०००	१,१५,०००
बांधकाम खर्च	१,३५,८००	२१,७५०
प्रशासकीय खर्च	१५,१६०	२४,०००
बांधकाम स्थळावरील शेवटचा शिल्लक साठा	७५,०००	----
वर्षाच्या शेवटी काम अप्रमाणित	१,१४,८००	----
वर्षभरात प्रमाणित केलेले काम	१२,५०,०००	१४,५०,०००

i कंत्राटा ची किंमत रु.२७,००,००० होती

ii बांधकाम स्थळावर पाठवलेल्या संयंत्र आणि यंत्रसामग्रीचे मूल्य रु. ६,००,००० होते, तर प्रकल्पाच्या शेवटी संयंत्र आणि यंत्रसामग्रीचे भंगार मूल्य रु. ३०,००० असण्याचा अंदाज आहे.

iii ३१/३/२०२२ रोजीच्या कामाचे प्रमाणित मूल्य एकूण कराराच्या किमतीला धरले जाणारे प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर मिळणाऱ्या अंदाजे नफ्याच्या प्रमाणात श्रेय घ्यायचा नफा असावा असा निर्णय घेण्यात आला. तुम्हाला ३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या कालावधीसाठी श्रेय घेण्याच्या नफ्याच्या कामकाजासह कंत्राट खाते आणि ३१ मार्च २०२३ रोजीचे अंदाजित कंत्राट खाते तयार करा.

प्र.३ अ) अभिजीत लि. परिव्यय लेखाप्रणालीच्या विना एकात्मिक प्रणालीचे अनुसरण करते. १-१-२०२३ रोजीची तेरीज पत्रक खालीलप्रमाणे आहे **२०**

तपशील	नावे ₹.	जमा ₹
परिव्यय खातेवहि नियंत्रण खाते		१२,००,०००
साहित्य नियंत्रण खाते	३,७५,०००	
प्रगतीपथावरील साहित्य नियंत्रण खाते	३,००,०००	
तयार वस्तू नियंत्रण खाते	५,२५,०००	

जानेवारी २०२३ महिन्यातील व्यवहार खालीलप्रमाणे आहेत.

साहित्य खरेदी केले	₹. ११,२५,०००
उत्पादनासाठी जारी केलेले साहित्य	₹. ४,५०,०००
कारखान्याला साहित्य दिले	₹. ६०,०००
कार्यालयास जारी केलेले साहित्य	₹.१५,०००
एकूण वेतन दिले	₹. ४,५०,०००
उत्पादनासाठी थेट मजुरी आकारली जाते	₹. ३,७५,०००
अप्रत्यक्ष वेतन	₹. ७५,०००
कार्यालयीन उपपरिव्यय भरले	₹. ४५,०००
कार्यालयीन उपपरिव्यय तयार वस्तूंना लागू केले	₹. ५७,०००
विक्री आणि वितरण उपपरिव्यय झाला	₹. ४५,०००
विक्री आणि वितरण उपपरिव्यय विक्री खर्चावर लागू	₹. ४६,५००

कारखाना उपपरिव्यय उत्पादनावर ३५% थेट मजुरीवर आकारले जातात.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

तयार माल उत्पादन	₹. १२,००,०००
विक्री केलेल्या मालाचा परिव्यय	₹. १५,००,०००
विक्री	₹. १८,००,०००

जानेवारी २०२३ महिन्यासाठी खालील लेखानियंत्रण खाती तयार करा

१. साहित्य नियंत्रण खाते
२. प्रगतीपथावरील साहित्य नियंत्रण खाते
३. तयार माल नियंत्रण खाते
४. परिव्यय नियंत्रण खाते
५. कारखाना उपपरिव्यय नियंत्रण खाते
६. कार्यालयीन उपरिव्यय नियंत्रण खाते
७. विक्री आणि वितरण उपपरिव्यय नियंत्रण खाते
८. परिव्यय नफा आणि तोटा खाते

किंवा

प्र.३. ब) उत्पादन एम तीन प्रक्रियांमधून पार पडल्यानंतर तयार होते. ३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी कंपनीच्या नोंदीवरून खालील माहिती प्राप्त झाली आहे. **२०**

तपशील	प्रक्रिया अ	प्रक्रिया ब	प्रक्रिया क
थेट साहित्य	१२५०	१०००	१५००
थेट श्रम	१०००	१५००	२०००

प्रक्रिया अ मध्ये प्रत्येकी ₹ ५ मध्ये ५०० नग सादर करण्यात आली. वर्षाच्या सुरूवातीस आणि शेवटी कोणतेही साहित्य किंवा काम प्रगतीपथावर नव्हते. प्रत्येक प्रक्रियेचे उत्पादन थेट पुढील प्रक्रियेकडे जाते आणि शेवटी तयार मालसाठ्यावर पाठविले जाते. खालील अतिरिक्त माहिती उपलब्ध आहे:

तपशील	आठवड्यातील उत्पादन	सामान्य नुकसानाची टक्केवारी सादर केलेल्या साहित्यावर	प्रति नग भंगार मूल्य (₹)	उत्पादन उपपरिव्यय (₹)
प्रक्रिया अ	४७५	५%	३	१,०००
प्रक्रिया ब	४२०	१०%	५	१,५००
प्रक्रिया क	३७५	१०%	५	२,०००

३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी प्रक्रिया परिव्यय खाती आणि असामान्य नफा किंवा तोटा खाती तयार करा.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

प्र ४. अ.

एका कंपनीसाठी पुढील तपशील उपलब्ध आहे: **१०**

- थेट साहित्य रुपये ४ प्रति नग.
- प्रत्यक्ष मजूरी रुपये ३ प्रति नग.
- प्रत्यक्ष खर्च प्रत्यक्ष श्रमाच्या १००%.
- विक्री किंमत रुपये २० प्रति नग.
- स्थिर परिव्यय रु ५०००.

खालील गणना करा:

१. ना नफा ना तोटा खर्च बिंदू नगसंख्येत

२. ना नफा ना तोटा खर्च बिंदू ४००० नगसंख्येने खाली आणायचा असल्यास प्रति नग विक्री किंमत किती असावी?

३. रु. १०००० चा नफा मिळविण्यासाठी किती नग विकले गेले पाहिजेत?

प्र ४. अ.२ खालील माहिती अ आणि ब या दोन उत्पादनांमध्ये व्यवहार करणाऱ्या कंपनीसाठी उपलब्ध आहे. संबंधित भिन्नता शोधा. **१०**

तपशील	उत्पादन अ	उत्पादन ब
मानक साहित्य	१०००० किग्रॅ.	१५००० किग्रॅ.
मानक किंमत	Rs.१.५ प्रति किलो	Rs.२.०० प्रति किलो
वास्तविक साहित्य	८००० किलो	१२००० किलो
वास्तविक किंमत	रु.१.६० प्रति किलो	रु.२.२० प्रति किलो.

किंवा

प्र.४.ब.१. विनाएकात्मिक परिव्यय लेखा पद्धती अंतर्गत खालील माहितीवरून कंपन्यांच्या पुस्तकांच्या किमतीच्या नोंदींमध्ये आवश्यक प्राथमिक नोंदी लिहा **१०**

तपशील	₹
कच्चा माल उधारीवर खरेदी केला	२०५०००
मजुरी खर्च	५०८००
उत्पादन खर्च	६४०००
उत्पादनास जारी केलेले साहित्य	४४४००
साहित्य पुरवठादारांना परत केले	२४८००
उत्पादन खर्च उत्पादनावर आकारले जातात	२१०००
तयार माल उत्पादित केला	४५००००
विक्री आणि वितरण खर्च	४७०००
विक्री आणि वितरण खर्च उत्पादनावर आकारले जातात	२६९००
विक्री	७०००००

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

प्र.४. ब.२. पि आणि क्यू प्रक्रियेद्वारे प्रक्रिया केल्यानंतर उत्पादन 'डी ' प्राप्त होते. ३१ मार्च २०२३ रोजी संपलेल्या महिन्यासाठी खालील किमतीची माहिती उपलब्ध आहे. **१०**

तपशील	प्रक्रिया	
	पि	क्यू
प्रक्रियेत उत्पादित नगांची संख्या	२५०	-
सादर केलेल्या नगांच्या प्रति नगांचा दर (₹)	०४	-
साहित्याची किंमत (₹)	१३००	१०००
थेट वेतन (₹)	११२५	१८४०
उत्पादन खर्च (₹)	११२५	१८४०
सामान्य नुकसान (प्रत्येक प्रक्रियेमध्ये सादर केलेल्या नगांवर %)	१०%	२०%
प्रति नग भंगाराचे मूल्य (₹)	०२	०४
उत्पादन नगांत	२२५	१८०

कोणत्याही प्रक्रियेत कोणताही शिल्लक साठा नाही. तुम्हाला प्रक्रिया खाती तयार करणे आवश्यक आहे.

प्रश्न ५. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

अ. निर्धार परिव्यय संकल्पना तपशीलवार सांगा? **१०**

ब . प्रक्रिया परिव्ययामध्ये सामान्य तोटा, असामान्य तोटा आणि असामान्य फायदा या संकल्पना स्पष्ट करा? **१०**

किंवा

प्र.५ संक्षिप्त टिपा लिहा (सहा पैकी कोणतेही चार). **२०**

अ) बेंचमार्किंग

ब) जीवन चक्र परिव्ययाचे टप्पे.

क) परिव्यय खर्च नियंत्रण खाते

ड) नफा आकारमान गुणोत्तर.

इ) भिन्नता

फ) काल्पनिक नफा.

X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5X51Y7E0EF5

Time: 3 Hours **Marks : 100**

Note: 1. All Questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1. (A) Fill in the blanks with suitable options given below (Any 10) 10 Marks

1. Maslow originally identified _____ a set of needs.
(two, three, four, five)
2. _____is a situation in which two or more parties feel themselves in opposition.
(Stress, Frustration, Conflict, Team)
3. _____is a psychological barrier to communication.
(Emotions, Noise, Temperature, Status)
4. _____ is comparison of a firm's performance with highly successful companies in the industry. (MBO, Benchmarking, Historical analysis, Break-even)
5. _____ is the sum total of physical, mental & social qualities.
(Initiative, Intelligence, Personality, Motivation)
6. _____technique is based on a single time estimate for completion of activities.
(PERT, CPM, MBO, MRS)
7. Organizational Development is a _____ effort.
(Short –term, long–term, Medium, Temporary)
8. Resistance to change is always a struggle in _____.
(Workforce, Management, Organization, Machines)
9. _____is a pattern of behaviour of a leader to get the work done from subordinates. (Decentralization, Leadership style, Motivation pattern, Centralization)
10. _____results in productive use of time and the ability to accomplish much more in the same amount of time.
(Resistance to change, Organizational Change, Organizational Conflict, Time Management)
11. Under _____ type of leadership style, subordinates make decisions.
(Participative, Laissez–faire, Sociocratic, Autocratic)
12. _____ is a process of monitoring actual performance, and taking corrective measures, if there are deviations. (Planning, Organizing, Controlling, Directing)

Q.1. (B) State whether the following statements are True or False (Any 10) 10 Marks

1. Time management can lead to reduce work over load.
2. Self-actualisation needs exist in all people.
3. Command is a two-way process.
4. Transactional leaders and transformational leaders both are synonymous leadership terms.
5. Once the receiver has obtained the message and decoded it, it is necessary for him to accept it.
6. Leadership is the activity of influencing people to work forcibly in organisation.

X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5

7. Employees should be isolated during the change process.
8. Organizational development is an applied Behavioural science.
9. Theory X is based on positive assumptions of human nature.
10. Customization of ERP can be easily handled.
11. Information technology is the only reason for organizational change.
12. Delegation of authority is a non- financial factor affecting motivation.

2. Answer the following: (any 2) **15 Marks**

a) Discuss the meaning and importance of directing.
b) Explain the communication barriers.
c) What are the traits of a good leader?

3. Answer the following: (any 2) **15Marks**

a) Define Co-ordination. Explain the significance of coordination.
b) Discuss the factors of motivation in detail.
c) Explain Theory X and Theory Y of Motivation.

4. Answer the following: (any 2) **15 Marks**

a) What are the requirements for an effective control system?
b) Write a note on Enterprise Resource Planning.
c) State the difference between Strategic control and Operational control.

5. Answer the following: (any 2) **15 Marks**

a) Explain the Consequences of conflict.
b) What are the various challenges in organizational growth and development?
c) Explain the meaning and reasons of organizational change.

6. Write Short Note on: (Any 4) **20 Marks**

a) Communication as a tool for direction.
b) Abraham Maslow's Need Hierarchy Theory
c) Time Management
d) Transactional Leadership.
e) Management Information System
f) Types of Conflict.

****

X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास **गुण: १००**

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य मानावेत.

प्र. १. (अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा. (कोणतेही १०) **[१०]**

१. मास्लोने प्रारंभी / मूलतः गरजांचा संच _____ ओळखला. (दोन, तीन, चार, पाच)

२. _____ ही एक अशी परिस्थिती आहे ज्यामध्ये दोन किंवा अधिक पक्ष स्वतःला परस्पर विरोधी समजतात.
(तणाव, निराशा, संघर्ष, संघ)

३. _____ हा संवादासाठी एक मानसिक अडथळा आहे. (भावना, आवाज, तापमान, प्रतिष्ठा)

४. _____ म्हणजे उद्योगातील अत्यंत यशस्वी कंपन्यांसोबत कामगिरीची तुलना करणे होय.
(एमबीओ, मापदंड निर्मिती, ऐतिहासिक विश्लेषण, समता बिंदू विश्लेषण)

५. _____ म्हणजे शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक गुणांची एकूण बेरीज होय.
(पुढाकार, बुद्धिमत्ता, व्यक्तिमत्व, अभिप्रेरणा)

६. _____ तंत्र कार्य पूर्ण करण्यासाठी एका वेळेच्या अंदाजावर आधारित आहे.
(पर्ट, सीपीएम, एमबीओ, एमआरएस)

७. संघटनात्मक विकास हा _____ प्रयत्न आहे. (अल्पकालीन, दीर्घकालीन, मध्यम, तात्पुरता)

८. बदलाचा प्रतिकार / विरोध म्हणजे _____ नेहमीचा संघर्ष होय.
(कामगारांमधील , व्यवस्थापनामधील, संघटनांमधील, यंत्रांमधील)

९. _____ म्हणजे नेत्याच्या अधीनस्थांकडून काम करून घेण्याचा एक नमुना होय.
(विकेंद्रीकरण, नेतृत्व शैली, अभिप्रेरणा नमुना, केंद्रीकरण)

१०. ___ चा परिणाम वेळेचा उत्पादक वापर आणि त्याच वेळेत बरेच काही साध्य करण्याच्या क्षमतेमध्ये दिसून येतो.
(बदलाचा प्रतिकार, संघटनात्मक बदल, संघटनात्मक संघर्ष, समय व्यवस्थापन)

११. _____ प्रकारच्या नेतृत्व शैली अंतर्गत, अधीनस्थ निर्णय घेतात.
(सहभागी, अलिप्ततावादी, सामाजिक, निरंकुश)

X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5

१२. _____ म्हणजे प्रत्यक्ष कामगिरीचे निरीक्षण करण्याची आणि विचलन असल्यास सुधारात्मक उपाययोजना करण्याची प्रक्रिया होय. (नियोजन, संघटन, नियंत्रण, संचालन)

प्र. १. (ब) खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत ते सांगा. (कोणताही १०) **[१०]**

१. वेळेच्या व्यवस्थापनामुळे कामाचा अतिभार कमी होऊ शकतो.

२. आत्म-पूर्तीच्या गरजा सर्व लोकांमध्ये उपलब्ध असतात.

३. आज्ञा देणे ही दुतर्फा प्रक्रिया आहे.

४. व्यवहारवादी नेते आणि परिवर्तनवादी नेते हे दोन्ही समानार्थी नेतृत्व संज्ञा आहेत.

५. प्राप्तकर्त्याने एकदा संदेश प्राप्त केला आणि तो विसंकेतन / संकेतवाचन केला की, त्याने तो स्वीकारणे आवश्यक असतो.

६. नेतृत्व म्हणजे लोकांना संघटनेत जबरदस्तीने काम करण्यासाठी प्रभावित करण्याची क्रिया होय.

७. बदल प्रक्रियेदरम्यान कर्मचाऱ्यांचे विलगीकरण केले पाहिजे.

८. संघटनात्मक विकास हे एक उपयोजित वर्तणूक विज्ञान आहे.

९. सिद्धांत 'क्ष' मानवी स्वभावाच्या सकारात्मक गृहितकांवर आधारित आहे.

१०. ईआरपीचे सानुकूलन / कस्टमायझेशन सहजपणे हाताळले जाऊ शकते.

११. संघटनात्मक बदलासाठी माहिती तंत्रज्ञान हे एकमेव कारण आहे.

१२. अधिकार प्रदान हा अभिप्रेरणा प्रभावित करणारा एक वित्तीयेत्तर घटक आहे.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[१५]**

अ. संचालनाचा अर्थ आणि महत्त्व यावर चर्चा करा.

ब. संप्रेषणातील अडथळे स्पष्ट करा.

क. चांगल्या नेत्याची गुणवैशिष्ट्ये कोणती?

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[१५]**

अ. समन्वयाची व्याख्या लिहा. समन्वयाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब. अभिप्रेरणा घटकांची तपशीलवार चर्चा करा.

क. सिद्धांत 'क्ष' आणि प्रेरणा 'य' सिद्धांत स्पष्ट करा.

X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[१५]**

अ. प्रभावी नियंत्रण प्रणालीसाठी आवश्यकत बाबी कोणत्या?

ब. उद्यम / उपक्रम साधनसंपत्ती नियोजन यावर टीप लिहा.

क. व्यूहरचनात्मक नियंत्रण आणि कार्यात्मक नियंत्रण यातील फरक स्पष्ट करा.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[१५]**

अ. संघर्षाचे परिणाम स्पष्ट करा.

ब. संघटनात्मक वाढ आणि विकासामधील विविध आव्हाने कोणती?

क. संघटनात्मक बदलाचा अर्थ आणि कारणे स्पष्ट करा.

प्र. ६. टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[२०]**

अ. संचालनाचे साधन म्हणून संप्रेषण.

ब. अब्राहम मॅस्लोचा गरज पदानुक्रम सिद्धांत

क. वेळेचे व्यवस्थापन

ड. व्यवहारात्मक नेतृत्व

इ. व्यवस्थापन माहिती प्रणाली

फ. संघर्षाचे प्रकार

****

X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5X51Y1CA1C5

Time: 3 hrs. **Total Marks: 100**

N.B. 1) All questions are compulsory
2) Figures to the right indicate full marks
3) Working notes should form part of your answer
4) Use of simple calculator is allowed

Q.1 A) Select the most appropriate option from the given option and rewrite the sentence. (Any ten) **(10)**

1. Underwriting commission is calculated on _____.
a) Issue price of shares underwritten b) Net liability value
c) Marked application value d) Firm underwriting value

2. The exchange difference arising due to import of raw material is transferred to _____.
a) Purchase A/c b) Trading A/c c) Profit & Loss A/c d) Suppliers A/c

3. In amalgamation as a merger, all the assets and liabilities of the vendor company become the assets and liabilities of _____.
a) Transferee company b) Vendor company
c) Holding company d) Subsidiary company

4. Preferential creditors are included in _____.
a) List E b) List C c) List D d) List B

5. Maximum number of partners in LLP is _____.
a) 20 b) 50 c) 100 d) No limit

6. In case of shares, underwriting commission cannot exceed _____.
a) 3% of issue price b) 7.5% of issue price
c) 5% of issue price d) 2.5% of issue price

7. Designated partner must obtain DPIN from _____.
a) The Central Government b) The State Government
c) The ROC d) Registrar of firms

8. In case of compulsory winding up Statement of Affairs is sent to _____.
a) The Official Liquidator b) The Liquidator
c) The Government d) The High Court

9. Non-monetary items are valued at _____.
a) Market price b) Current price c) Historical cost d) Fluctuating price

10. On amalgamation, preliminary expenses in Balance Sheet of Vendor Company are debited to _____.
a) Realization A/c b) Equity shareholders A/c
c) Cash A/c d) Preference Shareholders A/c

11. The asset which is not taken under Net Asset Method of calculation of purchase consideration is _____.
a) Discount on issue of shares b) Loose tools c) Furniture d) Bills Receivable

12. Average rate is the rate which is_____.
a) On the Balance Sheet date
b) The mean of the exchange rates
c) The proportion between two currencies
d) The rate at which asset could be exchanged

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

Q.1 B) State whether the following statements are True or False:- (Any 10) (10)

1. Designated partners are like directors of a company.
2. Debenture interest is to be paid up to the date of winding up.
3. The exchange difference in case of export sale should be transferred to Sales Account.
4. In partial underwriting, only 2 persons underwrite the issue.
5. Inventory is a monetary item.
6. On amalgamation, payment of liquidation expenses does not form part of purchase consideration.
7. Scheme of amalgamation requires approval by 75% of shareholders of every company involved.
8. LLP agreement must specify the contribution of partners.
9. Reporting currency is the Indian rupee used for presentation of financial statements.
10. Underwriting commission is calculated on the face value of shares.
11. Capital reserve or goodwill can arise in pooling of interest method.
12. In compulsory winding up, remuneration of the liquidator is fixed by the court.

Q.2. The Balance Sheets of Rohit Ltd. and Surya Ltd. as at 31st March 2023 are as follows: **(20)**

Particulars	Rohit Ltd.	Surya Ltd.
I. Equity and Liabilities:		
1) Shareholders' Funds:		
a) Share Capital		
i) Equity Share Capital (Shares of Rs. 10 each)	20,00,000	6,00,000
ii) 9% Preference Share Capital (Shares of Rs. 100 each)	2,00,000	-
iii) 10% Preference Share Capital (Shares of Rs. 100 each)	-	2,00,000
b) Reserve and Surplus:		
General Reserve	2,00,000	1,60,000
2) Non Current Liabilities:		
Bank loan	1,00,000	40,000
3) Current Liabilities:		
Trade Payables	2,60,000	1,60,000
Total	**27,60,000**	**11,60,000**
II) Assets:		
1) Non-current Assets:		
a) Property Plant and Equipment		
Building	7,00,000	2,50,000
Machinery	10,00,000	3,00,000
b) Non Current Investment	-	40,000
c) Other Non Current Assets (Expenses on Issue of Shares)	60,000	20,000
2) Current Assets:		
a) Inventory (Stock)	6,00,000	3,50,000
b) Trade Receivables	4,00,000	2,00,000
Total	**27,60,000**	**11,60,000**

Rohit Ltd; absorbs Surya ltd; on the following terms:

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

i) Building of Surya Ltd. is valued at Rs. 4,00,000 and the Machinery Rs. 3,20,000.
ii) Stock is to be taken at Rs. 3,15,000 and provision for doubtful debts on Debtors is to be created at 7.5%
iii) The holders of 10% Preference Shares are to be paid at 10% Premium, by the issue of 9% Preference Shares of Rohit Ltd. at par.
iv) For the Balance of Purchase consideration for amalgamation, Equity Shareholders of the Surya Ltd. will be issued equity shares at 5% Premium.
You are required to:
a) Calculate Purchase Consideration.
b) Pass Journal entries in the books of Rohit Ltd.
c) Balance Sheet of Rohit Ltd. after absorption as at 31st March 2023.

OR

Q.2 Ankush Ltd. makes a public issue of 5,00,000 shares of Rs.25 each at 20% premium, entire amount is payable with application. Ms. Bhakti, Shraddha and Pooja underwrite whole issue in the ratio of 5:3:2. They have also applied for Firm Underwriting as below:

Ms. Bhakti	-	15,000 shares
Ms. Shraddha	-	15,000 shares
Ms. Pooja	-	24,500 shares

The total subscriptions excluding firm underwriting but including marked applications were 3,60,000 shares.
The marked applications were as under:

Ms. Bhakti	-	82,500 shares
Ms. Shraddha	-	55,000 shares
Ms. Pooja	-	41,000 shares

5% Commission on issue price is allowed to underwriters.
You are required to:
1) Find out the liabilities of individual underwriters assuming benefit of firm underwriting is given.
2) Pass necessary journal entries in the books of Ankush Ltd. (**20**)

Q.3 Mr. Kapil and Mr. Kamlesh decided to convert their firm into LLP. They both were equal partners in a firm. The following is the balance sheet as on 31st March, 2023. **(20)**

Liabilities		**Amount ₹**	**Assets**	**Amount ₹**
Capital A/c:			Building	1,02,000
Kapil	1,20,000		Machinery	63,000
Kamlesh	1,20,000	2,40,000	Motor Car	37,000
General Reserve		20,000	Debtors	55,000
Creditors		12,000	Bills Receivable	40,000
Bills payable		18,000	Stock	5,000
Bank overdraft		16,000	Prepaid Expenses	4,000
		3,06,000		3,06,000

Following are the terms and conditions of conversion agreed upon by the partners:

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

1. Building and stock took over by Mr. Kamlesh at ₹ 1,00,000 and ₹ 4,000 respectively. All other assets were taken over by LLP. Goodwill of ₹ 25,000 was also paid.
2. Mr. Kapil agreed to settle bills payable and other liabilities were taken over by LLP.
3. Mr. Kapil and Mr. Kamlesh contributed ₹ 3,00,000 each in LLP.
4. The Purchase consideration was settled in cash.

Prepare:

1. Statement of Purchase Consideration.
2. Realisation A/c.
3. Partner's Capital A/c.
4. LLP A/c.
5. Cash A/c.
6. Pass Journal Entries in the Books of LLP.

OR

Q.3 A) On 21st January 2022, Shubhman Ltd. exported goods worth $ 1,00,000 to Miami Ltd. USA when the exchange rate was 1 US $ = ₹ 74.00. The amount was received in four installments as under: **(10)**

Date	Installment (US $)	Rate of Exchange
25/01/2022	25,000	₹ 76.25
12/02/2022	25,000	₹ 73.25
05/03/2022	25,000	₹ 75.50
30/03/2022	25,000	₹ 78.50

Pass Journal Entries in the books of Shubhman Ltd. for the year ended 31st March, 2022.

Q.3 B) Following data is furnished by Aslanka & Co; which goes in to voluntary liquidation on 1st January 2024, you are required to prepare the liquidators final statement of Account. **(10)**

i) Assets Realised Rs. 20,00,000
ii) Preferential Creditors to be paid Rs. 1,90,000
iii) Other Unsecured Creditors Rs. 10,00,000
iv) 12% Preference Share Capital Rs. 8,00,000
v) 10,000 Equity Shares of Rs. 100 each Rs. 80 Paid up
vi) 16,000 Equity Shares of Rs. 100 each Rs. 50 paid up
vii) Liquidators Remuneration is Rs. 22,000

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

Q.4 Virat Ltd. purchased goods worth US $ 60,000 from Adi Traders of Boston on 1st July, 2021. **(20)**

The payments were made as under:

On 12th August, 2021	-	$ 15,000
On 27th September, 2021	-	$ 10,000
On 09th November, 2021	-	$ 5,000
On 13th December, 2021	-	$ 8,000
On 10th March, 2022	-	$ 6,000
On 25th April, 2022	-	$ 10,000
On 17th May, 2022	-	$ 6,000

The exchange rate for 1 US $ during the transaction period was as follows:

1st July, 2021	-	₹ 75.00
12th August, 2021	-	₹ 72.50
27th September, 2021	-	₹ 76.25
09th November, 2021	-	₹ 75.00
13th December, 2021	-	₹ 73.75
10th March, 2022	-	₹ 76.00
31st March, 2022	-	₹ 75.50
25th April, 2022	-	₹ 76.50
17th May, 2022	-	₹ 77.00

Virat Ltd. closes its books on 31st March every year.

Pass Journal entries and prepare Foreign Exchange Fluctuation A/c in the books of Virat Ltd.

OR

Q.4 A) Following is the Balance Sheet of David Ltd. as on 31st March, 2023. **(10)**

Balance Sheet

Liabilities	₹	Assets	₹
16,000, 10% Preference Shares of ₹ 100 each fully paid	16,00,000	Land & Building	26,00,000
		Furniture	10,00,000
32,000, Equity Shares of ₹ 100 each fully paid	32,00,000	Stock	17,00,000
		Debtors	14,00,000
9% Debentures	12,00,000	Bank	3,00,000
Creditors	14,00,000	Profit & Loss A/c	6,00,000
Outstanding Salaries	2,00,000		
	76,00,000		**76,00,000**

Due to mismanagement and heavy losses, David Ltd. decided to go for voluntary liquidation on 1st April, 2023.

1. The liquidator realized the assets as follows:

Land & Building	₹ 24,00,000
Furniture	₹ 4,00,000
Stock	₹ 11,00,000
Debtors	₹ 8,00,000

2. Preference dividend was in arrears for last 2 years and to be settled.
3. Debentures were settled on 30th June, 2023.
4. The expenses of liquidation amounted to ₹ 42,000 and the remuneration fixed to liquidator was 3% on amount of assets realized.

Prepare Liquidator's Final Statement of Account.

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

Q.4 B) Following is the Balance Sheet of Cummins Ltd; as on 31st March 2023 **(10)**

Liabilities	Amount Rs.	Assets	Amount Rs.
Equity Shares of Rs. 100 each	15,00,000	Building	6,90,000
General Reserve	2,03,000	Plant & Machinery	4,35,000
Bank Loan	3,75,000	Stock	4,91,000
Sundry Creditors	1,42,000	Sundry Debtors	3,26,000
		Profit & loss a/c	2,78,000
Total	**22,20,000**	**Total**	**22,20,000**

On the above date Sunrisers Ltd; is formed to take over the business of Cummins ltd; on the following terms and conditions:

1) All assets and liabilities were taken over at book value except the Building and Plant & Machinery. Building is valued at Rs. 10,00,000 and Plant & Machinery at Rs. 4,00,000.

2) Entire Purchase Consideration is discharged in Equity Shares of Rs. 100 each, issued at par.

You are required:

a) Calculate Purchase Consideration and b) Prepare Realisation account and Equity Shareholders a/c to close the books of Cummins ltd;

Q.5 A) What is Amalgamation? Explain the types of Amalgamation as per AS-14. **(10)**

Q.5 B) Explain the Procedure of Calculation of Net liability of the Underwriters. **(10)**

OR

Q.5 Write Short Notes (Any Four) **(20)**

a) Need for conversion of foreign currency transactions.

b) Preferential Creditors.

c) Statement of Affairs.

d) Designated Partners.

e) Monetary and Non- monetary items.

f) Limited Liability Partnership (LLP).

****

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

मराठी भाषांतर

N.B. १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात
३) उत्तरासाठीचे टाचण/ तळटीपा उत्तराचा भाग मानला जाईल
४) साध्या गणन यंत्राचा वापर करू शकता
५) इंग्रजी भाषेतील मूळ प्रश्न प्रमाण मानावेत

प्र. १ अ) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा (कोणतेही दहा) (१०)

१) अंतर्मुद्रण (अंडररायटिंग) कमिशन हे ____ वर गणले जाते
अ) भागांची विक्री किमत ब) निव्वळ जबादारीची रक्कम
क) चिन्हांकित अर्जांची किंमत ड) निश्चित अंतर्मुद्रनाची किंमत

२) कच्च्या मालाच्या आयातीमुळे उद्भवणारा विनिमय फरक _____ ला वर्ग केला जातो.
अ) खरेदी खाते ब) व्यापारी पत्रक क) नफा तोटा खाते ड) पुरवठादाराचे खाते

३) मर्जर प्रकारच्या एकत्रीकरनामध्ये सर्व मालमत्ता व देणी आणि जबादाऱ्या ह्या _____ च्या होतात.
अ) हस्तांतरित कंपनी ब) विक्रेता कंपनी
क) होल्डिंग कंपनी क) उपकंपनी

४) प्राधान्य कर्जदार हे ____ मध्ये समाविष्ट होतात.
अ) सूची ई ब) सूची सी क) सूची डी ड) सूची बी

५) एल.एल.पी. मध्ये जास्तीत जास्त _____ भागीदार असू शकतात.
अ) २० ब) ५० क) १०० ड) अमर्याद

६) भागांच्या बाबतीत अंतर्मुद्रण (अंडररायटिंग) कमिशन हे ____ पेक्षा जास्त नसते.
अ) विक्री किमती च्या ३% ब) विक्री किमती च्या ७.५ %
क) विक्री किमती च्या ५% ड) विक्री किमती च्या २.५ %

७) नियुक्त भागीदाराने _____ DPIN घेणे गरजेचे आहे.
अ) केंद्र सरकार ब) राज्य सरकार
क) कंपनी नोंदणी अधिकारी ड) भागीदारी नोंदणी अधिकारी

८) अनिवार्य दिवाळखोरीत स्टेटमेंट ऑफ अफेअर्स _____ ला पाठवले जाते.
अ) अधिकृत दिवाळे परीसमापकास ब) दिवाळे परीसमापकास c) सरकार ड) उच्च न्यायालय

९) आर्थिक नसलेले वस्तूंचे मूल्य ____ असते.
अ) बाजारभाव ब) सद्याची किमत क) जुनी किमत ड) बदलणारी किमत

१०) एकत्रीकरनामध्ये विक्रेता कंपनीच्या ताळेबंदात प्रारंभी चा खर्च असल्यास तो _____ खातेस नावे टाकला जातो.
अ) रिअलायझेशन खाते ब) सामान्य भागधारकांचे खाते
क) रोख खाते ड) अग्रहक्क भाग धारकांचे खाते

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

११) निव्वळ मालमतेच्या आधारावर खरेदी किमत ठरवताना _____ मालमत्ता विचारात घेतली जात नाही.

अ) भाग विक्रीवरील सूट खाते ब) सुटे भाग क) फर्निचर ड) येणे बिले

१२) सरासरी दर हा _____ दर होय.

अ) ताळेबंदाच्या दिवशीचा ब)विनिमय दराचा मध्य

क) दोन चलनामधील सरासरी ड) ज्या किमतीला मालमत्ताची देवाण घेवाण होते

प्र. १ ब) खालील विधाने चूक कि बरोबर ते सांगा (कोणतेही दहा) (१०)

१) नियुक्त भागीदार हे कंपनीच्या संचालकांसारखेच असतात.

२) कर्जरोख्यांचे व्याज हे दिवाळखोरीच्या तारखेपर्यंत दिले जाते.

३) निर्यात विक्री मध्ये, विनिमय दरातील फरक हा विक्री खात्यास वर्ग केला जातो.

४) अंशिक अंतर्मुद्रण मध्ये फक्त दोनच व्यक्ती विक्रीचे अंतर्मुद्रण करतात.

५) मालासाठ हि आर्थिक वस्तू आहे.

६) एकत्रीकरणामध्ये लिक्विडेशन खर्च हा खरेदी खर्चाचा भाग नसतो

७) एकत्रीकरणासाठी किमान ७५% भाग् धारकांची अनुमती लागते.

८) एल.एल.पी.च्या करारामध्ये भागीदाराचे भांडवल नमूद असणे गरजेचे आहे.

९) रिपोर्टिंग चलन, भारतीय रुपये आर्थिक पत्रके तयार करण्यासाठी वापरले जाते.

१०) अंतर्मुद्रण कमिशन हे दर्शनी मूल्यावर गणले जाते.

११) पुलिंग ऑफ इंटरेस्ट या पद्धतीमध्ये भांडवली निधी किंवा नावलौकिक तयार होतो.

१२) अनिवार्य दिवाळखोरीत लीक्वीडेटर चे मानधन हे न्यायालय ठरवत असते.

प्र.२ दिनांक ३१ मार्च २०२३ अखेरचा रोहित लि. आणि सुर्या लि.चा ताळेबंद खाली दिला आहे. **(२०)**

तपशील	रोहित लि.	सुर्या लि.
I) देणी व जबादाऱ्या :		
१) भाग धारकांचे निधी:		
अ) भागभांडवल		
i) सामान्य भाग भांडवल (रु. १० एक भाग)	२०,००,०००	६,००,०००
ii) ९% अग्रहक्क भाग भांडवल (रु. १०० एक भाग)	२,००,०००	-
iii) १०% अग्रहक्क भाग भांडवल (रु. १०० एक भाग)	-	२,००,०००
ब)) निधी व अधिशेष:		
सामान्य निधी	२,००,०००	१,६०,०००
२) दीर्घकालीन देणी :		
बँक कर्ज	१,००,०००	४०,०००
3) चालू देणी :		
व्यापारी देणी	२,६०,०००	१,६०,०००
एकूण	**२७,६०,०००**	**११,६०,०००**
II) मालमत्ता :		

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

१) दीर्घकालीन मालमत्ता		
अ) मालमत्ता व उपकरणे		
इमारत	७,००,०००	२,५०,०००
यंत्र	१०,००,०००	३,००,०००
ब) दीर्घ कालीन गुंतवणूक	-	४०,०००
क) इतर दीर्घकालीन मालमत्ता (भाग विक्रीवरील खर्च)	६०,०००	२०,०००
२) चालू मालमत्ता		
अ) मालसाठा	६,००,०००	३,५०,०००
ब) व्यापारी येणी	४,००,०००	२,००,०००
एकूण	**२७,६०,०००**	**११,६०,०००**

रोहित लि. ने सुर्या लि. चा व्यवसाय खालील अटी व शर्ती नुसार खरेदी केला:

i) सुर्या लि. ची इमारत रु. ४,००,००० आणि यंत्र रु. ३,२०,००० असे मूल्य ठरवले

ii) मालासाठा रु. ३,१५,००० ला खरेदी केला आणि ऋणको वर ७.५% चा बुडीत निधी तयार केला.

iii) १०% अग्रहक्क भागधारकांना १०% अधिक्याने, रोहित लिमिटेड चे ९% अग्रहक्क भाग दर्शनी मुल्याला दिले.

iv) राहिलेल्या खरेदी किमतीसाठी, सामान्य भाग धारकांना ५% अधिक्याने रोहित लि. चे समभाग दिले.

आपणास विनंती करणेत येते कि, आपण खरेदी किमतिची गणना करा, रोहित लि. च्या पुस्तकात रोजकीर्द लिहा आणि ताळेबंद तयार करा.

किंवा

अंकुश लिमिटेड ने ५,०० ००० समभाग, रुपये २५ चा एक २०% अधिमुल्यासह विक्रीस काढले. संपूर्ण रक्कम हि अर्जासोबत देणे आहे. मिस. भक्ती, श्रद्धा आणि पुजा यांनी संपूर्ण अंतर्मुद्रण (अंडररायटिंग) ५:३:२ या सरासरीमध्ये केले. त्यांनी निश्चित अंतर्मुद्रणासाठी खालीलप्रमाणे अर्ज केले.

मिस. भक्ती १५,००० भाग

मिस. श्रद्धा १५,००० भाग

मिस. पुजा २४,५०० भाग

निश्चित अंतर्मुद्रण सोडून परंतु चिन्हांकित अर्ज धरून ३,६०,००० समभागासाठी अर्ज प्राप्त झाले. त्यापैकी चिन्हांकित अर्ज खालील प्रमाणे आहेत.

मिस. भक्ती ८२,५०० भाग

मिस. श्रद्धा ५५,००० भाग

मिस. पुजा ४१,००० भाग

कमिशन विक्री किमतीवर ५% असेल.

निश्चित अंतर्मुद्रनाचा लाभ देवून प्रत्येक हमिदाराची निव्वळ दायीत्वाची गणना करा आणि सम्राट लि; च्या पुस्तकात रोजकीर्द तयार करा **(२०)**

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

प्र. ३ कपिल आणि कमलेश यांनी आपला व्यवसाय एल.एल.पी. मध्ये रुपांतरीत करण्याचे ठरवले. ते दोघेही समान भागीदार आहेत. त्यांचा ३१/०३/२०२३ चा ताळेबंद खालील प्रमाणे आहे. **(20)**

ताळेबंद

देणी आणि जबाबदारी	**रक्कम रु.**	**मालमत्ता**	**रक्कम रु.**
भांडवल: कपिल १,२०,००० कमलेश १,२०,०००	२,४०,०००	इमारत	१,०२,०००
		यंत्रे	६३,०००
		मोटार वाहन	३७,०००
सामान्य निधी	२०,०००	ऋणको	५५,०००
धनको	१२,०००	येणे बिले	४०,०००
देणे बिले	१८,०००	माल साठा	५,०००
बँक अधिकर्ष	१६,०००	आगाऊ खर्च	४,०००
	३,०६,०००		**३,०६,०००**

एल.एल.पी. मध्ये रुपांतरीत करण्यासाठी खालील अटी व शर्तींवर भागीदारांनी सहमती दर्शवली:

१) इमारत आणि माल साठा श्री. कमलेश यांनी रु. १,००,००० आणि रु. ४,००० ला अनुक्रमे खरेदी केला. इतर सर्व मालमत्ता एल.एल.पी. ने खरेदी केल्या. नावलौकिक साठी रु. २५,००० दिले गेले.

२) देणे बिले देण्यासाठी कपिल तयार झाला आणि इतर सर्व देणी एल.एल.पी. ने घेण्याचे मान्य केले.

३) एल.एल.पी. मध्ये श्री. कपिल आणि कमलेश या दोघांचे भांडवल प्रत्येकी रु. ३,००,००० असेल

४) खरेदी किमत रोख स्वरुपात देण्यात आली.

तयार करा;

१) खरेदी किमतीची गणना करा

२)भागीदारी व्यवसाय बंद करण्यासाठी सर्व खाती तयार करा.

३) एल.एल.पी. च्या पुस्तकात रोजकीर्द तयार करा

किंवा

प्र. ३ अ) दिनांक २१ जानेवारी २०२२ रोजी शुभमन लि. ने $ १,००,००० किमतीचा माल मिंयामी लि. यु.एस.ए. ला निर्यात केला, त्यावेळी १ यु. एस. $ = रु. ७४ असा विनिमय दर होता. सर्व रक्कम एकूण चार हप्त्यात पुढील प्रमाणे मिळाली. **(१०)**

दिनांक	हप्ता (यु.एस. $)	विनिमय दर
२५/०१/२०२२	२५,०००	₹ ७६.२५
१२/०२/२०२२	२५,०००	₹ ७३.२५
०५/०३/२०२२	२५,०००	₹ ७५.५०
३०/०३/०२०२२	२५,०००	₹ ७८.५०

शुभमन लि. च्या पुतकात दिनांक ३१/०३/२०२२ अखेरची रोजकीर्द तयार करा.

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

प्र.३ ब) दिनांक १ जानेवारी २०२४ रोजी असलंका आणि कंपनी ऐच्छिक दिवाळखोरीत गेली आहे. खालील माहितीच्या आधारे दिवाळे परीसमापकाचे अंतिम खाते तयार करा **(१०)**

i) मालमत्ता विक्रीतून रु. २०,००,००० मिळाले.

ii) प्राधान्य धनको यांना रु. १,९०,००० दिले

iii) इतर विनातारण धनको रु. १०,००,०००

iv) १२% अग्रहक्क भागभांडवल रु. ८,००,०००

v) १०,००० सामान्य भाग रु. १०० चा एक रु. ८० देय

vi) १६,००० सामान्य भाग रु. १०० चा एक रु. ५० देय

vii) दिवाळे परीसमापकाचे मानधन रु. २२,०००.

प्र. ४ विराट लि. ने आदि ट्रेडर्स बोस्टन कडून रु. ६०,००० किमतीचा माल दिनांक १ जुलै २०२१ रोजी खरेदी केला. **(२०)**

खालील प्रमाणे त्याची रक्कम अदा केली:

१२ ऑगस्ट २०२१ रोजी	-	$ १५,०००
२७ सप्टेंबर २०२१ रोजी	-	$ १०,०००
०९ नोव्हेंबर २०२१ रोजी	-	$ ५,०००
१३ डिसेंबर २०२१ रोजी	-	$ ८,०००
१५ मार्च २०२२ रोजी	-	$ ६,०००
२० एप्रिल २०२२ रोजी	-	$ १०,०००
१७ मे २०२२ रोजी	-	$ ६,०००

एका अमेरिकन डॉलर चा रुपयामध्ये विनिमय दर खालीलप्रमाणे आहे:

१ जुलै २०२१	-	₹ ७५.००
१२ ऑगस्ट २०२१	-	₹ ७२.५०
२७ सप्टेंबर २०२१	-	₹ ७६.२५
०९ नोव्हेंबर २०२१	-	₹ ७५.००
१३ डिसेंबर २०२१	-	₹ ७३.७५
१५ मार्च २०२२	-	₹ ७६.००
३१ मार्च २०२२	-	₹ ७५.५०
२० एप्रिल २०२२	-	₹ ७६.५०
१७ मे २०२२	-	₹ ७७.००

विराट लिमिटेड दरवर्षी ३१ मार्च रोजी पुस्तके बंद करतो.

विराट लिमिटेड च्या पुस्तकात रोजकीर्द तयार करा आणि फॉरेन एक्स्चेंज खाते तयार करा.

किंवा

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

प्र. ४ अ) दिनांक ३१/०३/२०२३ अखेरचा डेविड लिमिटेड चा ताळेबंद खालील प्रमाणे आहे. **(१०)**

देणी	₹	मालमत्ता	₹
१६,०००, १०% अग्रहक्काचे भाग		जमीन व इमारत	२६,००,०००
रु.१०० चा एक पूर्ण दत्त	१६,००,०००	फर्निचर	१०,००,०००
३२,००० समभाग रु. १०० चा एक		मालसाठा	१७,००,०००
पूर्ण दत्त		ऋणको	१४,००,०००
९% कर्जरोखे	३२,००,०००	बँक खाते	३,००,०००
धनको	१२,००,०००	नफा तोटा खाते	६,००,०००
देणे पगार	१४,००,०००		
	२,००,०००		
	७६,००,०००		**७६,००,०००**

गैरव्यवस्थापन आणि मोठ्या प्रमाणात होत असलेल्या तोटा यामुळे डेविड लिमिटेड ने दिनांक १ एप्रिल २०२३ रोजी ऐच्छिक दिवाळखोरीमध्ये जाण्याचे ठरवले.

१) दिवाळे परीसमापकाने खालील मालमत्ता विकल्या:

जमीन आणि इमारत रु.२४,००,०००

फर्निचर रु. ४,००,०००

मालसाठा रु. ११,००,०००

ऋणको रु. ८,००,०००

२) अग्रहक्क भागावरील लाभांश मागील दोन वर्षापासून देणे आहे. त्यांना सामान्य भागधारकांच्या अगोदर देणे आवश्यक आहे.

३) कर्जरोखे धारकांचे देणे दिनांक ३० जून २०२३ रोजी पूर्ण केले

४) दिवाळखोरी खर्च रु. ४२,००० आला असून दिवाळे परीसमापकास त्याने विक्री केलेल्या मालमत्तेच्या ३% मानधन देण्याचे ठरले.

दिवाळे परीसमापकाचे अंतिम खाते तयार करा.

प्र. ४ ब) कमिन्स लिमिटेड चा दिनांक ३१ मार्च २०२३ अखेरचा ताळेबंद पुढील प्रमाणे आहे. **(१०)**

देणी आणि जबाबदारी	**रक्कम रु.**	**मालमत्ता**	**रक्कम रु.**
सामान्य भाग रुपये १०० चा एक	१५,००,०००	इमारत	६,९०,०००
सामान्य निधी	२,०३,०००	यंत्र	४,३५,०००
बँक कर्ज	३,७५,०००	माल् साठा	४,९१,०००
धनको	१,४२,०००	ऋणको	३,२६,०००
		नफा तोटा खाते	२,७८,०००
	२२,२०,०००		**२२,२०,०००**

वरील तारखेला कमिन्स लिमिटेड चा व्यवसाय खरेदी करण्यासाठी सनरायजर्स लिमिटेड हि नवीन कंपनी तयार केली. सनरायजर्स लिमिटेड ने खालील अटी व शर्तींच्या अधीन राहून व्यवसाय खरेदी केला.

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5

१) इमारत आणि यंत्र सोडून सर्व मालमत्ता व देणी पुस्तकी किमतीला खरेदी केले. इमारतीची किमत रु.१०,००,००० आणि यंत्रसामग्रीची किमत रु. ४,००,००० ठरविण्यात आली.

२) खरेदी किमतच्या सर्व रकमेसाठी सामान्य भाग देण्यात आले. या सामान्य भागाची दर्शनी किमत रु.१०० असून ते दर्शनी मूल्यालाच देण्यात आले.

आपणास विनंती करणेत येते कि, आपण खरेदी किमतिची गणना आणि आदेश लिमिटेड च्या पुस्तकात रीयलाजेशन खाते आणि सामान्य भाग धारकांचे खाते तयार करावे.

प्र. ५ अ) एकत्रीकरण म्हणजे काय? ए. एस. १४ प्रमाणे एकत्रीकरणाचे प्रकार स्पष्ट करा. (१०)

प्र. ५ ब) हमिदाराच्या निव्वळ दायीत्वाची गणना करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा (१०)

किंवा

प्र. ५ टीपा लिहा (कोणत्याही चार) **(२०)**

अ) विदेशी चलनाच्या रुपांतराची गरज

ब) प्राधान्य धनको

क) स्टेटमेंट ऑफ अफ्फेअर्स

ड) नियुक्त भागीदार

इ) आर्थिक आणि गैर आर्थिक घटक

ई) मर्यादित दायित्व भागीदारी (एल.एल.पी.)

****

X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5X51Y2E35F5